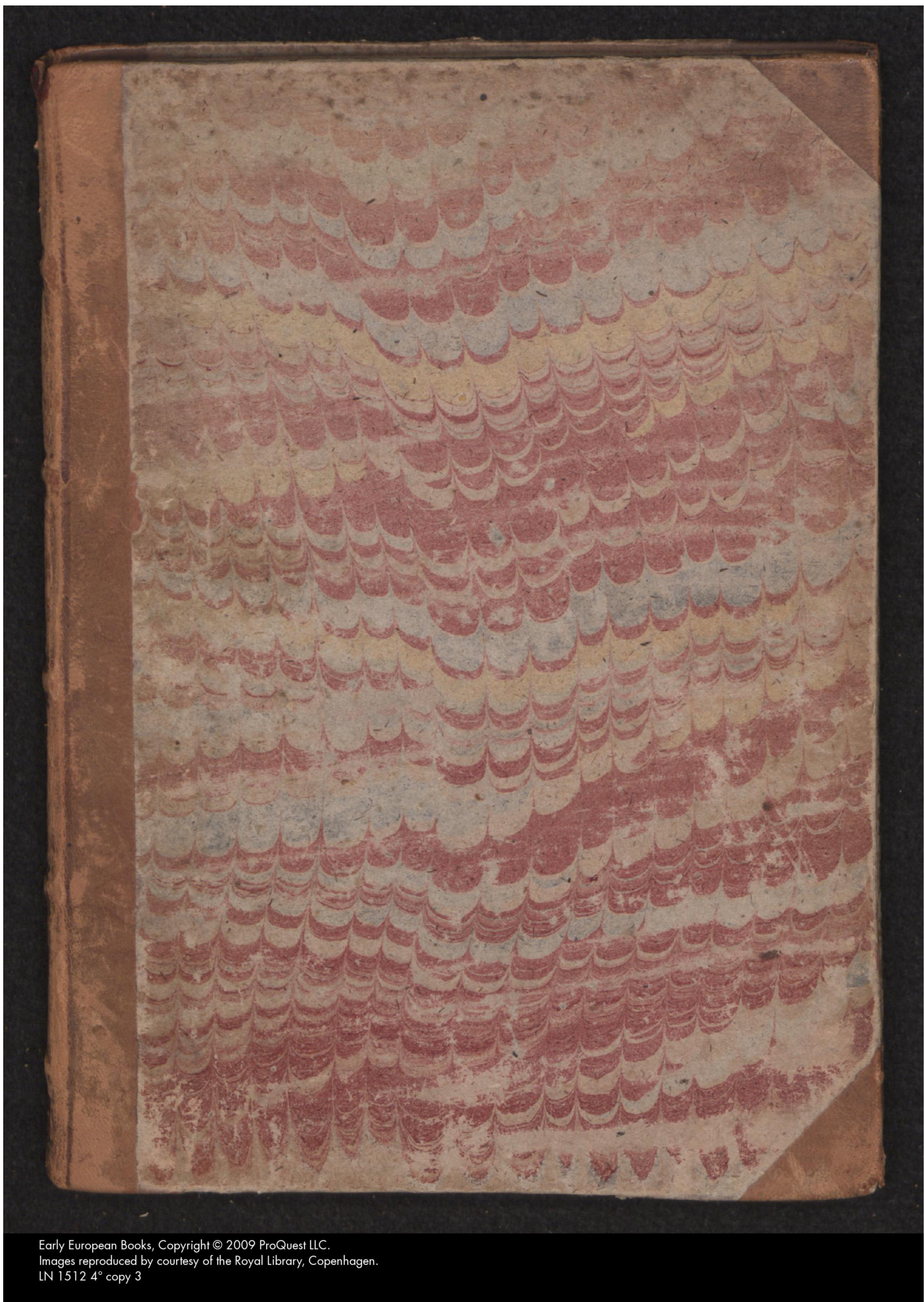
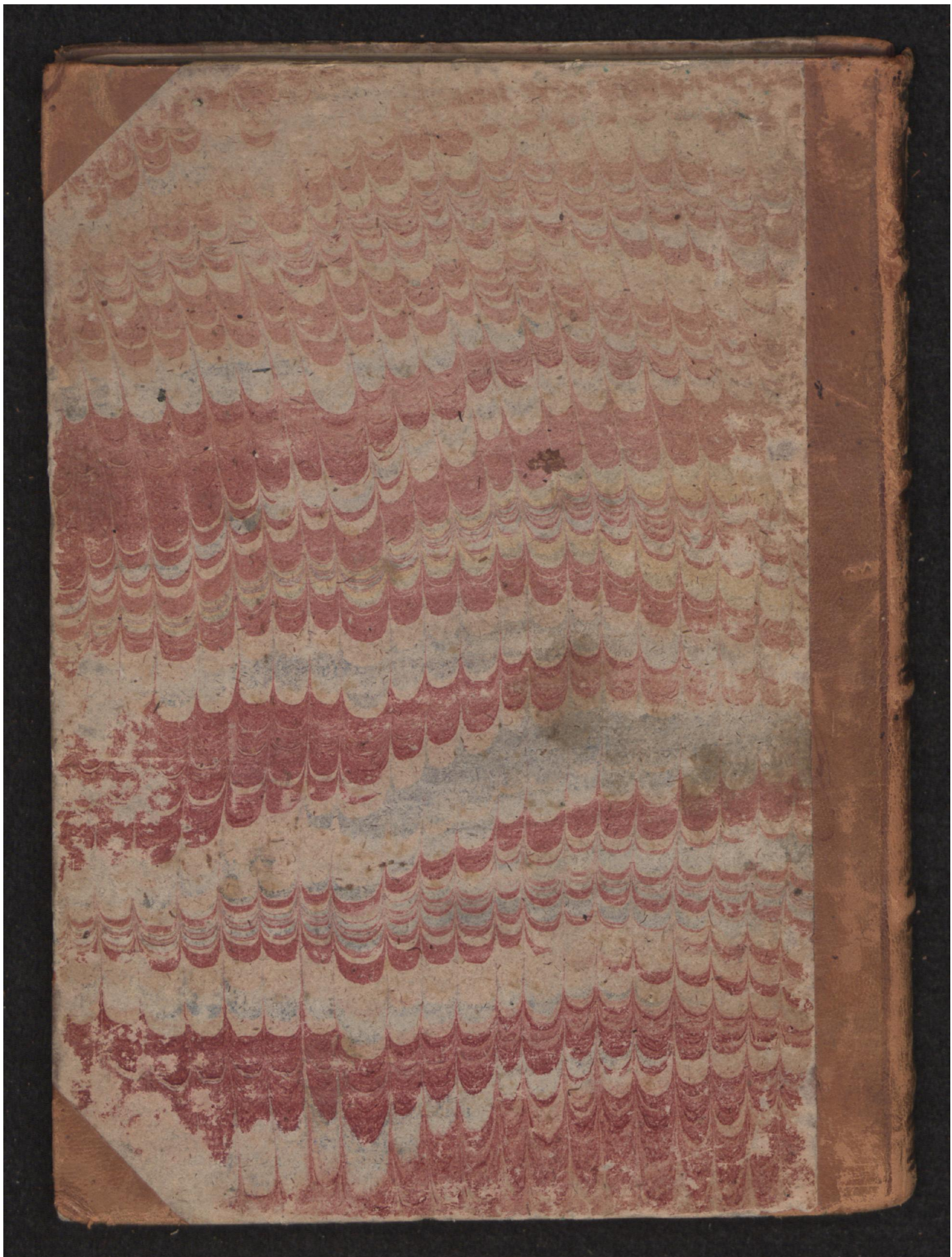

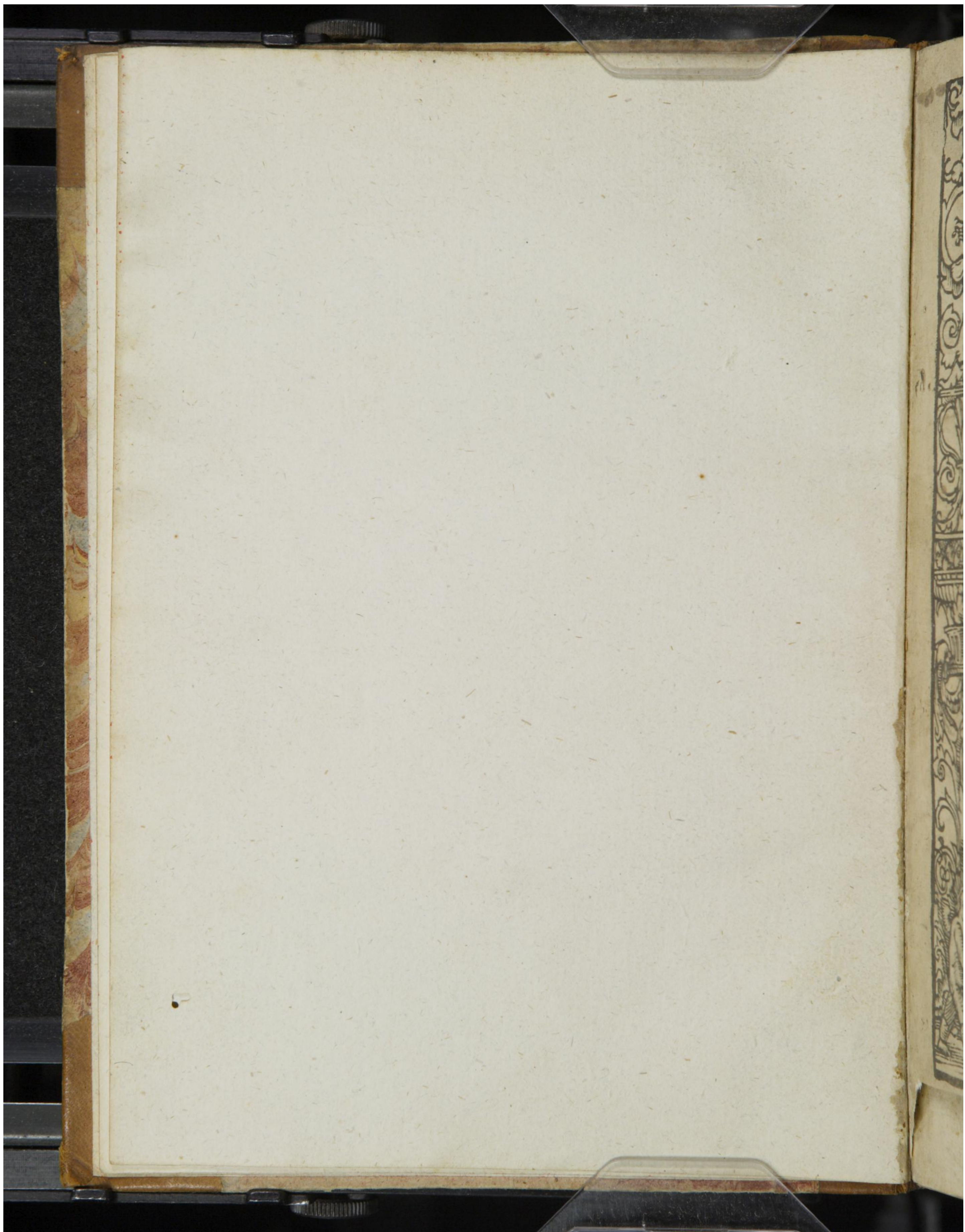

DET STORE KONGELIGE
BIBLIOTHEK

BIBLIOTHECA REGIA
HAFNIENSIS

Henrick Smids Fierde Urtegaard flittelig tilsammien lest aff lerde Lægers Bøger faar Quindfolckernis och unge Spadebørns Siugdommer.

Met Kongelig Frihed i fem Aar.

Prented i Københaffn Anno. M. D. L. vii.

Forttalen.

Erlig och Velbyrdig Quinde Fru Ane Claus Urnis til Beltebierg ynsker

ieg Henrick Smid i Malmø Naade och Fred aff vor Herre Christo.

RÆre Fru Ane/ Jeg haffuer handlet vdi min tredie Urtegaards Bog om atskillige Soter Brøst och Breck som baade Mend och Quindfolck almindelig vederfaris. Men i denne min fierde Urtegaards Bog / vil ieg aleniste handle om nogre siugdomme som det erlige Quindfolck vederfaris/ oc først om det Quindfolck som Gud haffuer begaffuit met Foster/ oc ere bleffne siug-lige / huorledis de dem skicke skulle och met dem handlis skal. Der effter vil ieg handle om de andre Quindfolckis brøck oc Soter som icke ere begaffuede met liffsens Fruct / men haffue dog nogre besynderlige Siugdomme / huilcke som Gud oc naturen dem tilskicket haffuer. Och paa det siste om vnge oc spæde Børns Siugdomme. Oc dette vil ieg gøre och handle det høffueligste som mig mueligt er / eders Velbyrdighed eller nogen anden erlig quindis Per-sone icke til nogen foractelse/ blusel/ eller fortalelse i nogen maade.

Kere Fru Ane ieg i sandhed ved/ oc haffuer det offte forfarit / at mangen erlig/ from oc dydelig quindis Persone haffuer ombaarit oc mist hendis helbrede och førlighed aff ret forsømmelse / huilcken mand vel haffde kundet hulpet met en føye och ringe Lægedom / der som der haffde verit nogen met det første som haffde giffuit hende gode Raad/ eller hun dem selff vist haffde. Somme Quindfolck ere ocsaa blue/ at de taare icke obēbare deris brøst oc brøck for nogē Læ-ge mē gaa hiden indtil siugē bliffuer stadfest oc tager offuer-haand/ oc da nødis de til at obēbare den/ oc da er det forsilde

 oc staar

oc staar icke vel til at hielpis/oc om de end hielpis... det met stor vmage oc bekaastning/ oc saadanne Quind-folck handle som den Poete Horatius siger. Daarernis onde blusel skiuler de Saar som ere wlegte. Men met ret-te skulle de handle och gøre som den vise Mand Boetius Lærer der som hand saa siger. Vilt du ath Lægen skal hielpe dig/da gøris det behoff ath du obenbarer hammen Saarerne.

Kere Fru Ane efftherdi ath Gud vor kere Himmel-ske Fader haffuer och begaffuit eders Velbyrdighed met liffsens Fruct/och her i disse Land och Riget er stor brøst paa ret forstandige Læger och retsindige Jordemodre som kunde giffue det Quindfolck som Gud haffuer begaffuit met Foster/ eller oc ere beladne met nogen anden Siugdō gode Raad. For den skyld haffuer ieg atter igennem van-dret de lerdiste Lægers Vrtegaarde oc haffuer(som ere de-ris Bøger)oc der opsancket oc tilsammen lest de beste Vr-ter/Blomster och Gummer / som Quindfolck tiene for deris atskillige Soter/ Brøst oc breck/ paa det ath eders Velbyrdighed oc andre/mue nu selffue i eders nød oc trang hielpe eder/oc eders Vnge och Spædebørn/om mand icke kand bekomme nogen forstandig oc forfaren Læge.

Kere Fru Ane dette mit arbeyde tilscriffuer oc skencker ieg eders Velbyrdighed / bedendis eder ydmygelige och kerlige/desligiste oc alle gode/erlige/dygdelige och from-me Quindfolck som det see/høre/eller læse/at eders Vel-byrdighed oc de tage det til tacke / oc icke legge mig det til det verste i nogen maade/ Thi saadant arbeyde haffuer ieg giort eders Velbyrdighed oc dem alle til villie oc tieniste/ her met eders Velbyrdighed met alt det i vel ville den euige Gud befalendis. Screffuit i Malmø den xxiij. dag Apri-lis som S: Georgii dag Anno M. D. L. vij.

Quinde

Taflen.

Tafflen.

Ende paa denne Taffle.

Det i. Capittel.

Om Quinden er siuglig met Foster.

T en quindis Person er siuglig oc haffuer vndfangit Foster/ det regnis oc aff Lægerne i blant siugdommerne. Thi vil ieg her noget scriffue / huorledis Fosterit vndfangis/ foruares/ voxer oc forøgis i moderens Liff. Oc først vil ieg sige huad Quindfolcks Moder er. saa skal mand vide/ at Moderen er en lem giort aff Gud oc aff naturen der til skicket at vndfange Sadet vdi/ saa at Fosterit vndfangis i hende/ och anammer der ith legoms skabning. Moderen er trind och skabt fuldner som en Blære/ hun er giort och tilsamen sat aff senactig materie met mange Aarer/ met huilcke Aarer/ hun er tilbunden/ Hoffuedet/ Leffueren/ Nyrstene och Hiertet/ desligiste oc met mesteparten aff alle andre Lemmer. Disse Aarer ere hule/ oc de kaldis aff somme Læger Cotolonides/ met huilcke de hinder som Fosterit vdi ligger i moderens Liff tilsammen holdis/ och Fosterit anammer sin føde igennem dem/ om huilcke ieg her effter ydermere handle vil.

Jeg vil her nu først lære huorledis Fosterit vndfangis/ huilcket saaledis skeer. Naar som Manden och Quinden haffue hafft legomlig samquem tilsammen/ och fuldkommet naturens spil och leg/ om da Mandsens och Quindens Sad tilsammen blandis oc forenis / da vorder hun siuglig oc vndfanger men naar som det icke saa skeer/ da vndfanger hun icke/ eller bliffuer siuglig. Oc naar som Quinden haffuer vndfanget / da tilløckis strax hendis Moder saa tet/ at mand skulle icke kunde stinge den skar-

pe ende aff en Naal der ind/vden mand vilde gøre det met volo. Oc Fosterit som vndfanget er/skiulis oc forwaris st den i moderens Liff/met trende Hinder/saa at det vndfangne Foster vorder inted at skade aff den offuerflødige quindens Tid eller Blomster/som i Moderen er bleffuen/effter at hun haffde vndfanget/som inted tiente eller dueligt vaar til Fosterens næring oc forøgelse. Oc samme quindfolcks Tid oc vedske staar imellem Moderē/oc den første Hinde/indtil Fosterens fødzels Tid/och da bryster samme Hinde aff sig selff sønder/oc der som icke saa skeer/da obnis hund aff Jordemoderen/oc Fosterit vdriffuis da/met den Hinde som det vdi leget haffuer/och denne Hinde kaldis paa Latine Secundina/det er/den anden Fødzel.

Den anden Hinde kaldis Biles/oc den er omkring Fosterit fra Nafflen och saa fremdelis nedat/och den er rycket som itt rycket och tilsammen lagt linklæde. Vdi denne Hinde forsamlis al den vedske som kommer eller flyder fra Fosterit/vere sig Piss/vand/eller Sued/och al anden wrenhed/alt saadant bliffuer der inde ind til fødzelens Tid kommer. Paa det at saadan sterck oc skarp vedske/skal icke gøre Fosterit eller oc den første Hinde nogen skade. Oc al den stund Fosterit er vdi moderens Liff/da pisser det icke aff den lønlige Lem/men det flyder aff Nafflen igennem nogre Aarer/ind vdi denne Hinde som ieg nu omtalede.

Den siste oc tredie Hinde/den gaar nest omkring Fosterit/och beskermer det fra forsagde vedsker/och for den første Hindis haardhed/och denne kaldis Armatura conceptus/det er/det vndfangne Fosters beskermelse.

Her vil ieg nu lære oc tilkende giffue huorledis at Fosterit voxer oc til tager i moderens Liff/vdi de ni Maanede effter det er vndfanget.

I den første Maanet er det som forsamlet Blod. J den anden Maanet/skickis det til ith Legomme. J den tredie Maanet haffuer det ith Legomme/oc er ith leffuendis Foster/ men dog tører det sig icke for sin skrøbeligheds skyld/oc da skal Fosterens moder holde sig skickelig och til børlig met alle ting / eller kand hun det snarlige forsee och bliffue aff met det/om hun dantzer/ springer / hopper eller løber fast/om hun forskreckis eller forferdis/eller om hun æder eller dricker mere end hendis nature taale oc fordrage kand/oc aff andet saadant. J den fierde Maanet voxe Neglene/oc begynder da at røre sig. J den femte Maanet kand mand see om det er en Dreng eller Pige. J den siette Maanet/ haffue de alle Harer som ith ret fuldkommet Mennniske bør at haffue. J den siuende Maanet haffuer det Marren i Benene/ er vefestet oc styrcket met Benene/ och tager saa dag fra dag til ath styrckis ind til den niende Maanet. Det skeer vel stundem for Moderens eller for Fosterens skrøbeligheds skyld / ath det fødis vdi den siuende Maanet/oc det som saaledis fødis kand lengre leffue/end det som bliffuer født i den ottende Maanet/ det som fødis i den ottende Maanet/leffuer stelden lenge/ men det dør inden faa dage. J den niende Maanet er det aldelis ith fuldkommet Menniske/oc naturen driffuer det da vd aff moderens Liff(om det er ith drenge Foster/men er det pige Foster,' da fordrager sig det gerne ind paa den tiende Maanet) ind vdi denne vsle Verden.

Oc al den stund Fosterit er i moderens Liff/da haffuer det sin næring / føde oc ophold igennem en Aare som gaar fra moderens Bryst ind i Fosterens Naffle. Och al den stund Fosterit er i moderens Liff / da er det tilsammen krøbet som en trind Bold / saaledis/ ath det haffuer begge sine hender paa Knæene ligendis / Ansictet er bøyet

 fuldner

fuldner til Knæene / Næsen oc øyene ere indbøyede i mel-
lem Knæene/ Ansictet oc Brystet ere vende mod moderens
Ryg/naar som fødzelens Tid kommer och tilstunder/ da
vender Fosterit sig i moderens Liff til vdgangen / Hoffue-
det ned/ oc Benene op / oc da kommer Fosterens Ansict
lige met Moderens Ansict,

Det ii. Capittel.

Huorledis mand kand forfare oc vide/om en quindis Persone er siuglig met Foster eller icke.

Det kand mand forfare aff naturlige ting och
tegen/ saaledis. Om Quinden icke haffuer
hendis Tid oc Blomster vdi rette tide som
hun van er at haffue. Thi naar som hun haff
uer vndfanget oc er bleffuen siuglig/ da bliff-
uer aff den vedske som flyder aff de Aarer som quindens
Tid skulle flyde vd/den anden Hinde vdi huilcken Fostorit
ligger/ oc samme vedske giffuer sig icke mere ned/men op
til quindens Bryst/och forwandlis der til Melck. Men
dette tegen feyler vel stundem/for atskillig anden breck som
Quindfolck faa.

Om hun faar Hoffuituerck oc Suimmelse oc hendis
Ansicttis farffue eller lyd forwandlis. Om øyerne dum-
mis/och huad som hun seer siunis for hende ath det løber
omkring/ De Aarer huilcke som side imellem øynene och
Næsen/de siunis store oc ere fulde aff Blod. Om Bry-
sternis Aarer bliffue sorte/oc om siet blaa eller gule/ Om
Brysterne hoffnis oc bliffue haarde/oc Vaarterne røde/om
hun dricker nogen drick huilcken som er kolder / om hun
føler och fornemmer den ath løbe i Brystene saa kaalder /
Om hun faar Vemmelse/ spyer och bryder sig offte om

Mandens

madens løst forgaar / eller hun faar løst til atskillig vnaturlig mad / eller til andet vnderligt oc sielsiun ting/ Om hun faar Lendeuerck / oc hun føler vred oc haffuer ont hoss Nafflen/oc hoss den lønlige Lem. Hendis vand er skønt huit oc klart / oc mand seer vdi det nogre ting som op oc ned far / lige som støff gøt i Solen. I den første Maanet effter hun er bleffuen siuglig/seer mand i Glasit paa bonden aff hendis vand noget liggendis / lige som det vore sand/Meel/eller Bomuld/oc naar som mand rører Glasit met vandet / da skilles det at oc flyder lige som det vore ten Bomuld.

Hipocrates Læge siger/Om mand tager Vin/Vand oc Honing/ ligemegit aff huert/oc gør her aff en drick/oc om Quinden tager den til sig om afftenen naar hun vil sig nedlegge til søffns / oc føler hun samme nat sting oc pine vdi Bugen/da er hun siuglig met Foster/men fornemmer hun den icke/da er hun icke siuglig met Foster.

Somme de forfare det saaledis/de tage Quindens vand i it Glas / oc gøre det vel tet til / oc sette det mod Solen i tre dage / der effter sii de det igennem en linklud/ oc findis der da smaa leffuendis ting / lige som det vore smaa Lus der vdi/da skal dette vere it vist tegen der til at hun er siuglig met Foster / oc ere de samme smaa leffuendis Diur røde/da er hun met en drenge Foster / men ere de huide/da er hun met pige Foster.

Somme tage en Synaal oc legge hende i it Messings Bæcken / i huilcket Quinden haffuer lat sit vand/oc lader Naalen ligge der i en nat/kommer der da paa samme Naal mange smaa røde øyen eller smaa pletter / da er hun siuglig met Foster/men røstis Naalen/da er hun icke siuglig.

Det iii. Capittel.

Om nogen quindis Persone er met Dreng/ Pige/ eller met Tuillinge/ huorledis det kand forfaris.

ER Quinden siuglig met Drenge Foster/ da haffuer hun en skøn och smuck lyd/ eller farffue vnder ansicted/ det høyre Kindben er fast rødere end det venstre/ hun er letsindig och venlig ath omgaais met. Oc naar som hun haffuer sidet paa nogen sted/ oc hun vil reyse sig/ da tager hun och hielper sig mere met den høyre haand end met den venstre/ oc naar som hun gaar aff sted/ setter hun stedse den høyre fod først frem. Det høyre Bryst bliffuer haardere oc større end det venstre/ oc vaartens farffue forwandlis/ der gaar oc Melck aff det før end aff det venstre/ om mand lader aff samme Melck vdi ith Glas/ oc setter det mod Solen/ da løber hun tilsammen/ oc bliffuer lige som en trind bold/ oc klar som en Perle/ oc om mand lader aff samme Melck paa samme quindis vand/ da siuncker den ned til bonds. Den høyre side aff hendis Bug er høyre oc spedzactigere end den venstre/ och ith Drenge Foster rører sig almindelig gerne i den høyre side den lx. dag effter ath det er vndfangit/ men ith Pige Foster icke før den xc. dag oc det skeer vdi den venstre side mest.

Met Pige

Men seer mand paa nogen siuglig quindis Persone de Tegen som ere lige imod disse forsagde/ da er hun siuglig met Pige Foster.

Tuillinge

Er nogen quindis Persone siuglig met Tuillinge/ eller met tuende Foster/ da er hendis Bug fuld aff knorter oc ryncker/ hun haffuer en ond och slem farffue vnder ansicted och seer ilde vd. Om hun er til lige met Dreng och Pige/ da leffuer Pigen nøye lenge.

Kristo-

Aristoteles scriffuer/ At en quindis Persone haffuer født tuende karske oc sunde Tuillinge/oc den femte Maanet der effter/fødde hun atter ith Foster/men det vor dødt.

Det iiii. Capittel.

Huorledis mand kand vide och forfare om Fosterit er helbrede eller siugt/oc om Quinden skal føde flere Foster.

R Quindens Bryst haarde och der flyder ingen Melck aff dem som er vandactig/ da er Fosterit vdi Moderens liff karst och helbrede. Men flyder saadan Melck aff dem som er vandactig/ da er Fosterit siugt / Thi det skulde haffue saadan Melck til sin føde oc ophold.

Om Fosterit rører sig offte i rette tid/da er det helbrede oc karst.

Bliffuer nogen quindis Persone siuglig/oc vndfanger Foster/før end hun haffuer hafft hendis Tid/ oc den haffuer icke hafft sin rette gang som sig bør/ det Foster som saa vndfangis det bliffuer wrent oc Spedalskt.

Huilcket Foster som fødis i den tiende eller eleffte Maanet det er almindelige gerne siugt oc skrøbeligt.

Men om saa skeer at nogen vng quindis Persone vndfinge oc bleffue siuglig met Foster/ før end hun haffde hafft hendis Tid første gang/ det Foster som saa fødis bliffuer ith skønt oc fuldkommit Foster.

Vil mand forfare oc vide om en quindis Persone skal føde flere Børn effter ath hun haffuer født hendis første Foster/da skal mand giffue act paa Fosterens Nafle/saa mange Knuder eller Knaarter som den haffuer fra Barnsens liff vdat/saa mange Børn skal hun siden føde/ men haffuer det ingen/da skal hun icke helder føde flere Børn:

De om samme Knuder eller Knorter staa ner hoss huer an-dre/da føder hun inde en stacket tid igē. Mē staa de langt fra hin anden / da skal der oc vare langt imellem før hun føder igen. De sorte eller røde Knuder mercke Drenge-børn/de hvide Pigebørn.

Det v. Capittel.

Om Hussbonden eller Hustruen er wfructsommelig huorledis det kand forfaris.

T Husbonden och Hustruen affle icke Børn tilsammen / det skeer for atskillige sager skyld. Stundem er det Husbondens oc stundem Hustruens skyld. Hues skyld det er / det forfaris aff somme saaledis.

De tage en Lerpaatte fuld aff Byg/oc der paa lade de det menniskis Vand hues wfructsommelighed de ville forfare/om Bygget gifuer sig vd oc spyrer paa den tredie dag/da er den Persone fructsommelig/men om det icke saa skeer /da er den wfructsommelig.

Andre de tage Bønner oc handle met dem lige saaledis som sagt er om Bygget.

Andre de tage Huedekled/oc lade der paa menniskens Vand/oc voxer der Orme i dem/da er samme Menniske wfructsommeligt.

Somme forsøge det saaledis / Husbonden slar sit Vand eller piss paa en sted der som Neller eller Katost voxe och Hustruen slar och hendis i en anden sted paa samme Vrter /och hues Vrter først bortuesne eller tørris / den skal vare wfructsommelig.

Hipocrates lærer/huorledis mand kand forfare och vide om en quinde eller Jomfru er wfructsommelig/och det skeer saaledis.

Quinden

Quinden eller Jomfruen skal settis paa en Stol som haffuer it hul mit vdi/oc skal hun neden til tettis vel met klader/och skal gøris en røg vnder op aff gode vellucten∻dis ting/vere sig aff Neglicker / Myran / Aloes Tra/ Storay Calamita/eller och aff andre saadanne/føler hun at saadan god velluctēdis Røg gaar vd aff hendis Mund oc Nase/da er hun icke wfructsommelig/men Husbonden.

Her vil ieg sette nogre Lægedomme huilcke som Moderen rense och gøre Qwindfolck fructsommelig/oc de skulle brugis naar som quinden haffuer hafft hendis Tid vdi tre eller fire dage.

Bøncke saaden i Vin eller i øl/oc drucket driffuer quindernis Tid/oc renser Moderen. Arthemisia

Mesterurt/Hiertensfryd oc Bøncke/ saadne i Vin eller øl/oc der aff drucket gør det samme. Ostrutium Melissa Arthemisia

Hiertensfryd saaledis brugit som sagt er/gør det sam∻me. Mand skal oc siude aff hende i vand/och der met sig vnder op røge oc bade. Melissa

Basilicon saaden i vand/oc der met vnder op røget oc badet oc paa quindens Bug lagt gør det samme. Basilicon

Siuder mand Skarlagis Urt i vand/røger oc bader sig vnder op met hende/ da rensis Moderen/och quinden bliffuer fructsommelig. Salitricu

Det samme gør och Maru eller katte Urt/om den brugis som offuen faare sagt er. Nepeta

Meyran saaden i vand oc den brugit vnder op som sagt er gør det samme. Maioran

Tormentilla saaden i Regnuand her met badet som sagt er/gør quinden fructsommelig. Mand skal oc støde aff hende met Honnig/och der aff Plaaster gøre/och legge det paa quindens Bug. Tormen

Regenfan

Regnfan tiurt oc ſtøt til puluer / het aff ith halt lodt til ſig tagit met Vin / renſer Moderen och gøꝛ Quinden Feuctſammelig.

Det vi. Capittel.

Huoꝛledis de ſiuglige Quindfolck ſom er met Foſter ſkulle ſkicke oc holde dem eſfter de haffue vndfangit.

JEg haffuer ſagt oc lert huoꝛledis Foſterit vndfangis / oc huoꝛledis mand kand vide och foꝛfare om en Quinde er met Foſter eller ey / och om hun er met Dꝛeng eller Pige / deſligiſte och om Huſbonden eller Huſtruen ere vfructſommelige. Men nu vil ieg lære de ſiuglige Quindfolck ſom Gud haffuer begaffuit met Foſter / Huoꝛledis de ret ſkickelige ſkulle holde dem / paa det at den dyrebare Guds gaffue ſom de ere begraffuede met / ſkal icke vederfaris nogen ſkade / huilcket ſaaledis ſkal ſke.

Quinden ſkal haffue hendis verelſe och omgengelſe paa de ſteder der ſom god luct er / och der haffue gladſkaff met høffuiſk ſkempt ſnack och anden til høꝛing / hun ſkal vocte ſig foꝛ graad / gremmelſe / vꝛede / haſtighed oc foꝛtøꝛnelſe / hun ſkal oc vere ſtille / oc holde ſig tuctelig i al hendis handel / hun ſkal icke dantze / ſpringe / hoppe / løbe / rye / icke heller ſig haſtelige nedſette / oc ey heller opløffte noget ſom er tungt / ey heller gøꝛe ſuart arbeyde / ey raabe høyt / Paa det ath den Aare ſom gaar fra Quindens Liyſt och ind vdi Foſterens Naffle / igennem huillken Foſterit den ſtund det er i Moderens liff ſin næring och føde haffuer / ſkal icke ſønderbꝛøſte / huilckit lettelige ſkeer / om den ſiugelige Quinde icke holder ſig ſkickelige och tilbøꝛlige ſom ſagt er.

Den

Den mad som lettelig fordøffuis eller fortæris skal Mad
den siuglige Quinde bruge/lige som disse oc deris lige tre/
gaat ferskt Oxekød/ vnge fede Høns/ Gidekød/Kalff-
uekød/vilde oc tamme Fugle/blødsaadne Eg/ Byggrød
oc Velling/oc anden saadan mad. Den siuglige Quinde Forbøden Mad
skal icke nyde eller bruge/røget eller saltet Kød/Bønner/
Hirsegryn/Melck/Ost/och raa Fruct/vere sig Eble/
Perer/eller anden saadan Fruct.

Hipocrates lærer oc siger / at inted siugligt Quind-
folck som met Foster er begaffuit / skal vdi de fire første
Maaneder effter at hun haffuer vndfangit/skal icke bruge
nogen Lægedom som stolegang gør/oc ey helder Aarieladis
eller Koppesettis / vden saa er at det sker met en god viss
oc vel forfaren lægis Raad.

Om siuglige Quinder forstoppis och kand icke gaa Løsen
til stols och haffue sit mag / da skal hun bruge den mad
huilcken som Buggen bløder oc obner som denne efterføl-
gendis gør.

Hun maa æde aff vnge Høns som saaden er met Bede. Beta

Eller hun maa æde den Kaal som er giort och beredt Olus Hispan
aff Spinas oc met Smør vel fed giort.

Eller hun maa tage Lectyge oc lade den faa en op- Lactuca
sød/ oc her aff gøre en Salat met Vinædicke/oc Salt/
oc den æde om afftenen naar som hun vil sig nedlegge til
søffns.

Stegte Eble ædne om morgenen met Sucker / oc
der paa drucket en god drick Vin / eller Eblemost som er
giort aff søde Eble/obner bugen oc gør Løsen.

Figen saadne oc ædne gøre oc Løsen.

Om den siuglige Quinde vore saa haardelige for-
stoppet saa at hun icke finge Løsen oc stolgang aff fore
screffne Lægedom / da maa hun bruge den Purgatz och Folia S
Lægedom som gøres aff Seneblad. andrine

B

Eller

Eller hun maa bruge en aff de Toppe som bag indstingis oc Løsen gøre.

Clistere

Eller mand maa sette hende bag ind vden al sorg oc fare ith Clistere/ som giort er aff ferst Oxekødsaad/ eller aff Hønsekødsaad.

Electuarium de Gemmis
Diamargariton
Leticia Galeni

Om nogen stuglig quindis Persone bleffue skrøbelig och mactløs/ och hendis styrcke forsuinder/ da maa mand giffue hende aff Electuario de Gemmis/ eller Diamargariton/ eller aff Leticia Galeni/ huergang ith quintin met vand aff Rosen och aff Surer brent vel tilsammen blende. Disse Electuaria styrcke Hiernen/ Hiertet/ Maffuen/ Leffueren/ oc quindfolckernis fødsels Lemmer/ och fordriffue Melancoliam/ oc de som ere halff døde faa deris styrcke igen.

Theriaca Andromachi vel Galeni

Mand maa och vel giffue den stuglige Quinde ith helt eller ith halt quintin/ aff Andromachi/ eller aff Galeni Theragelse/ effter personens styrcke och leylighed/ aff disse styrckis quindens Moder oc Fosterit i moders Liff.

Theriacha Dyatessaron

Men den Theragelse Diatessaron / eller den som Kremmerne i Kramboderne fal haffue / skal den stuglige Quinde i denne tid Jngelunde bruge/ thi at hun oc Fosterit kunde forgiffuis aff dem.

At styrcke Hiertet

Mand maa och vel saaledis styrcke Hiertet. Mand skal tage Rosenuand / Oxetungis vrtis vand / disse tilsammen blende/ oc her vdi røre nogen Canelebarck/ Negelicker/ oc Saffran smaa støtte til puluer/ her vdi skal vodgøris en linklud som fire gange er lagt tilsammen/ och det vaade vdkryst/ oc den skal offuer Hiertet leggis.

Cinamomum
Gariophili
Crocus

Om nogen stuglig Quinde finge pine oc stor wee vdi Liffuit/ saa at hende siuntis ath hun skulde føde Fosterit før end hendis rette Tid kommer / da skal der gøris en Røg vnder op aff gaat hult Røgelse/ aff saadan Røg styrckis Moderen oc Fosterit.

Thus album

Mand skal oc siude Holtzurt / Gollas / oc Consolide maioris rod / i vand / Vin och Edicke / her met skal den siuglige quindis Bug thois effter oth hun er saaledis røget som sagt er.

Enula
Galla
Consolida

Om nogen siuglig Quinde finge Vemmelse til mad oc dricke / da skal mand giffue hende huer morgen at dricke aff denne Lægedom / føre vel varm giort.

Vemmelse til ma

Mand skal tage Syrup aff Granater Ebbler ith halt quintin / Desmer / Mescus kaldet / Aloes tra / aff huert tredie delen aff ith quintin / Canclebarck / saa megit som thi Bygkorn veye / disse skulle blendis met sex lodt Surevand.

Syrupus malorum
Granatorum
Muscus
Lignum Aloes
Cinnamomum
Aqua acetose

Mand skal och giffue den siuglige Quinde om morgenen / middagen oc om afftenen / huer gang effter hendis maaltid / en aff de smaa Kager som stedze findis beredde i Apoteken / oc det kaldis Confectio Diãbre / her aff styrckis Hoffuedet / Hiernen / Hiertet / Maffuen oc alle induortis Lemmer / desligiste fordøffuelsen oc fødselens Lemmer.

Confectio Diam-
bre

Mand skal oc tage Mastix / Myrrhe / oc huit Røgelse / och dem støde til puluer / och blende dem met Lisebons Olie / her met skal Maffuens mund eller indgang vduortis smøris.

Mastix
Mentha
Olibanum
Oleum oliuarum

Faar nogit siugligt Quindfolck som er met Foster hendis Tid før hun haffuer født / da skal mand sløcke gloendis Staal offte i sød Melck / och giffue hende den at dricke / eller mand maa rede Grød eller Velling aff samme Melck / oc giffue hende den at æde.

Quindens Tid

Eller mand maa gøre ith Karbad til den siuglige Quinde met efterfølgendis vrter saadne vdi vand / och sette hende der i at hun kand vel suedis. Mand skal tage aff

Bad

Plantago maior
Pentaphilon
Enula campana
Fimus columbarum

aff den store Vegbrede/ Fem fingris vrt/ Holtzurt/ Due møg/ Bønne straa/ Haffrestraa/ aff huert en haand fuld/ disse skulle brugis som sagt er.

Føde faartilige

Der ere oc nogre Quindfolck til/ huilcke sielden gaa deris rette tid vd/ men føde deris Foster fortilige/ de skulle saaledis handle. Den stund de ere stuglige skulle de tage/

Capillus veneris
Chamemilla
Anetum
Sal

Stenrude/ Chammilleblommer/ Dil/ oc Salt/ aff huert en haand fuld/ disse skulle studis i vand/ oc her aff gøris it Fodeuand/ her vdi skal den stuglige Quinde huer dag bade hendis fødder/ om afftenen før end hun gør hendis afften maltid/ desligeste saaledis tre timer effter hendis afften maltid/ siden skulle fødderne vel vridis oc tørris met varme linklude/ huer gang de saaledis ere tone oc bade.

Denne er oc en god forfaren oc offte forsøgt Lægedom faar forsagde breck. Mand skal tage det Skind eller den Hud som sidder i Maffuen paa Hønsene/ den skal tørris oc stødis til puluer/ Her aff skal Quinden vdi nogre dage om morgenen tage til sig saa megit som en Gylden veyer met en drick Vin.

Det vij. Capittel.

Nogre tegen aff huilcke mand kand forfare at Fødselens tid til stunder.

Her vil ieg lære de vnge Quindfolck nogre Tegen aff huilcke de kunde vide oc forfare at Fødselens tid tilstunder/ oc nogre Tegen aff huilcke mand kand forfare om Fostrit skal fødis.

Første tegen/ Naar Fødselens tid kommer oc tilstaar/ da faar Quinden pine nedre i hendis Bug vnder Nafflen/ desligeste i Ryggen/

i Røreerne / oc den lønlige Lem hoffnis / hun fornemmer oc nogen vedske som nedrinder.

Aff disse efterfølgendis Tegen kand forfaris oc vidis om Fosterit skal fødis oc komme til Verden. Om Fosterit rører sig i moderens Liff / om pinen nedsettis til den lønlige Lem / om Quinden er helbrede oc før / och haffuer en sterck Aande / saa ath hun kand arbeyde och nedkrysie Fosterit. Gode Tegen

Men disse ere onde Tegen / om Quinden sueder kaalder Sued / oc hendis Aarer sla saare fast oc hastelig / om hun Daaner / Besuimer oc vorder mactløs / disse ere dødsens Tegen. Onde Tegen

Det viii. Capittel.

Om Quinde pinis met Fosterit oc kand det icke føde.

I den niende Maanet er Fosterit aldelis fuldkommet oc voxet stort / och kand da icke lenger faa sin næring oc føde nock aff den Aare som gaar fra moderens Bryst ind i Barnsens Naffle oc da rører sig Fosterit saare i moderens Liff / oc vender sig om til sin vdgang huilckit vel offte forhindris aff atskillige ting. Stundem aff quindens Moder / som er forsneffuer eller forliden / eller er oc bullen / och met Vaarter eller andet ont beset / for hues skyld hun kand icke obnis nock och skicke sig til Fosterens vdgang. Stundem er det hendis Blaris skyld / eller de Gyldene Aares / huilcke som sidde bag i Artzen / oc ere besette met Vaarter eller Bylder. Stundem er det Fosterens skyld huilckit stort er / saa at det icke kand igennem gaa Moderens Laase. Stundem oc for den skyld at Fosterit er siugt / lidet oc lat / saa at det kand sig icke selff vende oc hielpe til

 sin vd-

sin vdgang. Stundem oc fordi / at der ere flere end ith Fo-
ster / eller om det haffuer flere lemmer / end som ith natur-
5 ligt menniske bør at haffue. Sammeledis oc / om det kom-
mer førre end sin rette tid er / den stund bondene ere end fa-
6 ste i moderens Liff. Eller och om det kommer forsilde for
7 Sot och siugdoms skyld. Stundem oc at Fosterit er dødt i
moderens Liff. Eller och om den Stade i huilcken Fosterit
8 ligger er forsterck / eller och forbløδ / och brøster sønder før
9 end Fosterit haffuer vent oc skickit sig til sin vdgang. Stun-
dem och for stor kuld eller hede skyld / aff huilcke baade
10 Moderen oc Fosterit faa stor skade. Stundem oc der aff at
11 den siuglige Quinde haffuer at oc bruget den mad som til-
sammen drager / sneffuer gør eller oc stopper / lige som dis-
Mad som stopper se efterfølgendis gøre Castanier / Agerne / Slaan / Hirse-
12 gryn / Risengryn / Eg saadne haarde eller stegte / Røduin.
Stundem sker det oc aff megen Vect / Angist / Sorig / Be-
drøffuelse / aff megen Faste / Tørst / oc for andre saadan-
ne sagers skyld forhindris offte Fødselen.

Oc efterdi at her i vore Land ere mange wͤ forstan-
dige Jordemodre til / som jeg i sandhed forfarit haffuer / huil-
ke som kunde giffue det vnge siuglige Quindfolck gode
Raad / thi vil jeg dem her lare huorledis de lettelig met
Guds hielp skulle føde deris Foster til Verden.

Bad

Tolff eller fiorten dage før end fødselens Tid tilstun
der oc Quinden nogen Ve oc Pine føler / da skal hun lade
siude i vand Katteost / Cammilleblommer / Amur / Sten-
rude / Hørfrø / Fenum grecum / oc andre saadanne vrter /
som bløde oc smidig gøre / her aff skal gøris ith Karbad /
i huilcket Quinden skal offte oc idelige bade oc skal side der
i saa ath vandet gaar offuer hendis Naffle / dog skal hun
icke forlenge side der i til lige / paa det at hun skal icke bliff-
ue forkrøbelig oc mactløs

Malua
Chamomilla
Melilotum
Cappillus veneris
Semen Lini
Fenum grecum

Men er det saa/ at den siuglige Quinde vore siug oc skrøbelig / oc haffde føre styrcke / eller oc vore mactløs / saa at hun icke kunde taale oc fordrage saadant it Karbad/ da skal mand vodgøre en Suomp eller en ulden klud i forscreffne vand/ oc der met bade hendis Lender/ Fødder/ begge Rører/ oc den lønlige Lem. Men saadãne siuglige Quinfolck de skulle icke bade vdi Badstu/ eller i noget Suedbad. Och naar som Quinden er saaledis badet som sagt er/ da skal hendis Ryg/ Lender/ Bugen vnder Nafflen/ begge Rører oc den lønlige Lem vel smøris och gnidis met Lilieolie / eller met Mandeleolie. Haffuer mand icke disse Olier / da maa mand bruge i deris sted/ gaat klarit Gaaseister/ Hønseister / eller Andeister/ huilcket mand aff disse kand faa oc bekomme. Den siuglige Quinde skal oc vodgøre ith stycke aff en Suomp/ eller nogen Bomuld i forscreffne Olier/ eller i fettet/ oc den stinge i den lønlige Lem. Saadanne Bad oc Smørelser skulle besynderlige de vnge/ maffre oc tørre Quindfolck bruge.

Oc naar som fødselens Tid kommer / skal Jordemoderen vere til stede/ met hues hun skal paaholde / oc besynderlige met den Stoel/ paa huilcken den siuglige Quinde skal settis / som der til serdelis skal vere giort/ hun skal oc haffue til stede met sig Suomp / Sax/ Naal oc Traad desligiste de Olier / eller Fet / som offuenfaare omtalet er met huilcke hun skal smørie hendis hender saa tit och offte som hun handler och tager paa den siuglige Quinde oc Foster. Jordemoderen skal trøste / husuale / bede och formane den siuglige Quinde / och de andre Dannequinder som der til stede ere / at de falde met hende paa deris Knæ / oc paakalde Gud oc lase en Fader vor / och

Huad Jordemoderen skal haffue til stede

 bede

deris Kna / paa kalde Gud och læse en Fader vor / och bede hannem inderlig aff hiertens grund / at hand vil vere tilstede met sin hellige Aand oc Naade / och gøre dem hielp oc bistand / saa at det maa faa en lycksalig fremgang som nu forhender er. Oc naar som dette saa er skeet / skal Jordemoderen sette den siuglige Quinde paa Stolen / trøste oc husuale hende / som och før er sagt / och bede hende arbeyde troligen / om saa er at Jordemoderen fornemer at Fosterit vil giffue sig aff sted / arbeyder hun ellers / da skeer det forgeffnis / oc Quinden tret gøris / saa at naar som hun met rette skulde arbyede oc gøre hendis beste / da er hun forskrøbelig oc haffuer ingen mact der til at hun kand gøre det.

Jordemoderen skal oc haffue tilstede hoss sig de Olier som offuen faare screffne staa / hun skal blende nogen aff dem met gaat Hønsefister / och om hun vil maa hun lade der i en Eggeblomme / eller det huide aff ith Eg / oc her met skal hun smøre den siuglige quindis Bug.

Oc om Fosterit vilde icke komme aff sig selffue / da maa Jordemoderen giffue den siuglige Quinde en aff disse efterfølgendis Lægedomme / huilcke som hun kand faa oc bekomme / Thi de letgøre Fødselen.

At mand kommer den siuglige Quinde til at pruste eller nyse met de ting som gøre at nyse / vere sig Bertram / Nyseurt / Peber / eller andre saadanne smaa støtte til pulver oc vdi Næsen lat hielper saare vel / oc gør Fødselen lat.

Tager mand en skedfuld aff Honnig / oc tho skeder fulde aff vand / oc vermer disse tilsamen / oc giffuer den siuglige Quinde det at dricke / da føder hun lettelig.

Giffuer mand den siuglige Quinde lit Lauerolie met varmt vand at dricke da føder hun lettelige hendis Foster.

Jth eller thu Peberkorn adne gøre Fødselen læt / oc vddriffue den anden Fødsel.

Stenrude som voxer paa Mure smaa støt oc blan det met Rosen Syrup / den siuglige Quinde her aff giffuit gør Fødseln let. Polleie saaden i Edicke oc Honnig/ den siuglige Quinde her aff giffuit/ gør Fødselen let. Capillus veneris Pulegium

Eller mand maa giffue Quinden Polleie støt til puluer blandet met Rosen Syrup.

Coloquint smaa støt/ oc blandet met Olen aff Rude/ Bugen her met smurt gør Fødselen læt. Coloquintida

Eller mand maa gøre en Tap aff Silcke oc fylde den inden til met Bomuld/ oc vaadgøre saa samme Tap vdi Olen aff Rude huor vdi nogen Scamonia er blandet/ oc stinge den vdi den lønlige Lem. Scamonea

Eller mand maa siude Coloquint vdi vand/ oc tage saa aff samme vand/ oc røre der vdi lit Myrrhe/ Bygmeel/ oc Olen aff Rude/ oc gøre plaaster her aff/ oc legge det paa den siuglige quindis Bug fra Nafflen oc ned paa hendis lønlige Lem/ da føder hun snart. Myrrha Fatina hordei

Eller mand maa vaadgøre Bomuld i Olen aff Rude/ oc stinge den vdi den lønlige Lem. Succus Rute

Legger mand den Gummi Oppoponacum oc huid Nyseurt vdi Bomuld/ oc stinger den vdi den siuglige quindis lønlige Lem/ da giffuer sig Fosterit ned/ vere sig leffuendis eller dødt. Oppoponacum Helleborus

Barcken aff Cassia Fistula smaa støt/ oc der aff met Vin drucket lat gør Fødselen. Cortex Cassi fistule

Giffuer mand den siuglige Quinde Vin som met vand blandet er/ huor vdi ith quintin Bebergel/ oc aff den Gummi Assa Fetida saa stort som en Ert vel sønder gneden er at dricke/ da føder hun strax. Castoreum Assa fetida

Canelebarck smaa støt oc met Vin drucket/ gør oc Fødselen lat. Cinnamomum

Myrrha
Castoreum
Galbanum

om disse forscreffne Lagedôme vilde icke hielpe / da gør en røg vnder op saaledis. Tag Myrrhe / Bebergel / oc aff den Gummi Galbano / ligemegit aff huert / och stød dem til puluer / rør disse tilsammen met Oxegalde / oc gør her aff trinde smaa bløde / tag saa her aff it quintin til lige / oc leg det paa Gløder och lad røgen gaa op i den lønlige Lem da giffuer Fosterit sig frem til Fødselen.

Stercus columbinus Accipitris
Opponacum

Gør mand en røg vnder op aff Duemøg / eller aff Høgemøg oc aff den Gummi Oppoponaco / hielper och saare vel.

Aristolochia rotunda

Trind Hulurt suøbt vdi Bomuld / och den stungen vdi den lønlige Lem / gør Fødselen lat.

Staphisagria

Det samme gør oc Lusenrt om den brugis som om Hulurten sagt er.

Aqua lilii albi

Vand aff de hulde Lillier brent / try lod der aff drucket driffuer Fosterit vd aff moderens Liff / och alt andet hues inde i Moderen er / Jordemoderne i andre Land oc Riger bruge almindelige gerne dette vand til at vddriffue Fosterit met.

Aqua Arthemisie

Vand aff Byncke brent try lod aff det drucket gør Fødselen lat och vddriffuer Fosterit.

Det ix. Capittel.

Huorledis den anden Fødsel skal vddriffuis.

DEn Hinde vdi huilcken Fosterit laa i moderens Liff kaldis Secundina paa Latine / och aff Quindfolckerne / den anden Fødsel / hun kommer stundem vd met Fosterit / oc stundem bliffuer hun inde och kommer icke vd / fordi at Quinden er siug oc skrøbelig oc er icke sterck oc før ath hun den vddriffue kand / eller ath samme Hinde er fest vid Moderen / Eller oc fordi / at vandet er vdløbet och hun er

bleff-

bleffuen tør inde i Moderen. Stundem och fordt/at quin-
dens Moders vdgang er tilsammen dragen aff suar ve oc
pine/och et saa bleffuen sneffuer / eller hoffuen. Naar som
denne Hinde inde bliffuer oc icke vdkommer/ da raadner
hun inden faa dage/oc giffuer en ond luct aff sig/ huilcken
opfar ind vdi Maffuens mund eller indgang/ oc til Hier-
tet/til Leffueren/ oc vdi Hoffuedet/ oc til den Hinde Dia
phragma kaldet/ paa huilcken Hiertet och Lungen ligge.
Saa vorder den siuglige Quinde trangbrystet/hun faar en
stackit oc trang Aande/ Suimmelse/sueder kolder Sued/
oc ligger offte lige som hun vaare død/om sker raadner den
siuglige quindis Moder her aff/oc saa dør Quinden.

Først skal den siuglige Quinde styrckis met god mad/ mand skal giffue hende Vinsuben som redt er met idel Eggeblommer foruden det huide aff Egget/oc her vdi skal ladis lit Canelebarck/Saffran oc Sucker. *Lægedom* *Cinnamomu* *Crocus* *Saccharum*

Eller mand maa giffue hende Huedebrød som bløt er vdi saadet aff Caponer / eller vdi Hønsekøds Saad/ paa huilcket mand skal strø støt Canelebarck/ Saffran oc Sucker.

Her effter skal Jordemoderen tage Bebergel/Myrrhe/Canelebarck oc Saffran/støtte til puluer / saamegit aff huert som en Bøn eller tho kunde vete / her aff skal hun legge paa Gløer oc gøre en røg vnder op/ den stund Quinden end sidder paa Stolen/ och hun skal tette hende neden til vel met Klader/ paa det at samme røg kand gaa vel ind vdi hende. *Castoreum* *Myrrha* *Cinnamomu* *Crocus*

Der effter skal mand komme den siuglige Quinde til at nyse eller pruste met nogen aff de ting som pruste eller nyse gøre / om huilcke her offuen staar vdi det neste Capittel screffne staa. Hun skal holde hendis Aande vel inde/arbeyde oc kryste vel nedat.

Oc om den anden Fødsel eller Hinde vilde icke giffue

sig vd

Cassia Fistula
Cinnamomum
Crocus

sig vd aff forscreffne Lagedomme / da skal mand tage ith lodt aff Cassia fistule rødskal / Canelebarck oc Saffran / aff huert saa megit som en Bøn / disse skulle stødis smaa oc giffuis Quinden met Vin som met vand blandet er / eller met Øl at dricke.

Helleborus albus
Oppoponacum

Eller mand maa tage huid Nyseurt oc den Gummi Oppoponacum / oc handle der met som her offuensaare vdi det neste Capittel screffuit staar da giffuer den anden Fødsel sig visselig vd.

Vnguentum Basiliconis

Vnguentum Basiliconis findis i Apoteken i Moderen ladt / vddriffuer den hinde vdi huilcken Fosterit laa.

Abrotum
Myrrha

Abrød saaden vdi Vin met lit Myrrhe / oc den drucket vddriffuer den anden Fødzel.

Pulegium

Polleye bruget lige som om Abrød sagt er / gør det samme.

Sal Armoniacum

Sal Armoniacum ith quintin met Vin druckit / vddriffuer den anden Fødzel.

Calendula

Solsickers vrt oc Blomster tiurde / oc Ild vdi dem set met it Voxliuss / oc den Røg vnder op ladt / driffuer den anden Fødzel veldelig.

Aristolochia
Myrrha
Piper

Hulurt / Myrrhe / oc Peber saadne vdi Vin / oc aff den druckit / vddriffuer den anden Fødzel / oc al vhumskhed som i Moderen er / oc de Quinder huilcke som ligge vdi Barselseng skulle offte bruge aff denne drick / paa det de kunde desbedre rensis.

Colocynthida

Om alle disse forscreffne Lagedomme vil icke hielpe / Da skal mand tage det lette huide Ebble Colloquint kaldet / findis i Apoteken oc hoss somme kremmere falt / det skal siudis i vand / oc der i ladis Osen aff Rude / Myrrhe / Hørfrø / Fenum grecum / och Bygmel / aff huert en skedfuld / naar som disse ere vel tilsammen saadne / skal det strygis saa varmt paa en lindklud / sō er dubelt tilsāmenlagt dēne klud oc ploster skal leggis paa den siuglige quindis bug

Succus Rute
Myrrha
Semen Lini
Fenum grecum
Farina Hordei

vnder Nafflen ind til hendis lønlige Lem. Samme plaaster oc Lagedom er offte bruget aff Vise oc forfarne Lager oc Jordemodre.

Det x. Capittel.

Huorledis der skal handlis met det Ny fødde Barn.

Naar som Barnsens Naffle er affskaaren saa ner som vid fire fingre bred / oc er thoet oc renset / oc tiurt / da skal Jordemoderen haffue tilstede it subtiligt puluer aff huilcket hun skal strø paa den affskaarne Naffle / huilcket puluer saaledis skal gøris oc beredis. Mand skal tage Bolas armenus / Drageblod / och Myrrhe / ligemegit aff huer / oc støde dem til puluer. Mand skal oc legge paa Nafflen en liden linnet pude / som giort er aff linklude nogre gange tilsammen lagde / oc der offuer binde it linnet bendel. Saa stilles blodet och Nafflen beskermes / saa at hannem vederfaris inted ont. Oc naar som Nafflen er aff falden / da skal der alligeuel strøis aff forscreffne puluer paa den / da lægis Nafflen inden en stackit tid oc bliffuer skøn.

Der effter at saa er handlet / oc det nyfødde Barn er lagt och bundet i suøbe klæder / før end mand giffuer det at ade eller at dricke / skal Barnet ned leggis i Sengen til moderens venstre side / mod hendis Hierte / och hun skal da giffue det at di / da drager hun alt det onde til sig som Barnit haffuer i sig / Huilcket siden gaar fra hende igen / vid den vedske som fra hende da flyder / vden al hendis skade eller forderffuing. Och handler mand saaledis met det nyfødde Barn / da kommer det Barnit til gode / saa at det faar icke den Faldendesot / eller spedalsk Sot / eller

Hoss huilcken sit Barnit skal leg

andre

andre saadanne onde Siuger. Naar som Barnit saaledis haffuer legit hoss sin Moder en time eller mere / da maa mand tage det fra hende oc nedlegge det i sin Vogge/ och der effter skal det offte leggis til Moderen igen / vere sig dag eller nat/ al den stund det icke æder/ men dier. Mand skal oc købe i Apotecken røde Correlsten sō ere beredde/ oc blende dem met Sucker och ferst vsaltet Smør/ her aff skal mand giffue Barnit huer dag nogit at æde/ oc det skal strygis i Barnsens mund met en Finger. Da beskermis och foruaris Barnit al den stund det leffuer fra forsagde Siugdomme. Mand skal och henge om Barnsens Hals oc Arme. Peonie Stene /oc rød Correlstene/ her aff gladis Barnit oc beskermis.

Det xi. Capittel.

Dødt Foster vd at driffue.

FOr end ieg her nogre Lægedomme setter / huorledis det døde Foster skal vddriffuis/ vil ieg her først sette oc bescriffue tolff tegen / aff huilcke mand kand forfare och vide/ och om nogit Foster dødt er vdi moderens Liff.

Første Om quindens Bryst slagne oc bliffue bløde huilcke som førre haarde vaare.

Andet om Fosterit huilcket sig førre rørde/ nu icke mere rører sig.

Tredie/ om det falder bort oc igen vdi moderens Liff/ som en Sten/ naar hun sig rører eller omuender.

Fierde/ Om quindens Bug oc Naffle/ som varme haffue verit/ bliffue kaalde.

Femte/ om der flyder aff Moderen nogen vedske som ilde lucter/ och serdelis/ om Quinden haffde førre nogen hed Siugdom.

Siette/ Om quindens Øyen krybe dybt ind vdi hoffuedet/ och

det/ oc det hudde aff dem bliffuer brunt/ om de och Nasen tinde/ oc hendis Laber farffuis som Bly.

Siuende/ Om Quinden haffuer stor pine vnder Naffelen oc vdi hendis lønlige Lem/ om hendis Ansict forwandlis oc faar en ond farffue oc lyd.

Ottende/ Naar som Quinden begerer ath ade och dricke/ atskillige ting/ huilcke som icke sømmelige ere ath brugis.

Niende/ Om hun icke kand soffue.

Tiende/ Om hun stedze haffuer kaaldepiss/ haffuer attraa oc løst til stolegang oc hun kand dog inted der gøre/ eller gør oc føye.

Elleffte. Om quindens Aande begynder at lucte ilde. Oc det skeer paa den andē eller oc paa den tredie dag effter at Fosterit er bleffuit dødt.

Tolffte/ Verm din haand vdi varmt vand/ och leg hende saa varm paa quindens Bug/ rører Fosterit sig icke aff den verme/ da er det dødt.

Om Moderen skal leffue.

Om moderen skal leffue eller ey som er met det døde Foster/ kand mand forfare aff disse effterfølgendis tegen.

Om hun daaner eller besuimmer/ och bliffuer mactløs/ oc hun mister hendis hukommelse/ och hendis Lemmer vorde lamme/ saa at hun kand icke røre dem. Oc om mand tal eller raaber til hende/ och hun da føye eller inted suarer/ eller om hun tal sact om mand raaber til hēde. Om Krampe tager hende/ och hun gider inted adt/ om hendis Aarer bliffue smaa/ oc de sla fast/ och Induelerne i hende røstis/ om hun mister sit Skel/ Vittighed/ oc forstand/ och bliffuer vilt. Disse ere dødsens Tegen/ och naar mand

disse

disse Tegen seer paa Quinden/da skal mand befalle hende Gud i Himmelen. Men seer mand icke disse tegen/da skal mand gøre sin flit der til met det første/at Quinden kand bliffue aff met det døde Foster. Det døde Foster vddriffuis vdi tuende maade/ først met Lagedom/oc naar hand icke vil hielpe / da met Hager oc Tenger som der til bequemme ere.

Lagedom.

Assa Fetida
Ruta
Myrrha
Sabina

Tag den Gummi Assam Fetidam ith halt quintin/ tør Rude try quintin/Myrrhe thu quintin/ stød disse smaa til puluer/oc giff Quinden her aff/ huer gang ith quintin met Vin at dricke/ Eller oc met vand huor vdi Seuenbom saaden er.

Ficus
Fenum grecum
Ruta
Origanum

Siud Figen/Fenum grecum/Rude/ oc Kong/ vdi vand / och giff Quinden her aff at dricke/ her aff bliffuer Fosterit halt oc giffuer sig desbedre ned til vdgangen.

Succus Rute
Scamonea

Gør en Tap aff Bumuld saa lang som din lengste finger / vaadgør den vdi Osen aff Rude som blandet er met nogen Scamonea/ sting den vdi hendis lønlige Lem.

Aristolochia
Sabina
Nastutium

Tag trind Hulurt/Seuenbom/Karse/ ligemegit aff huert / stød dem smaa til puluer / oc blande dem tilsammen met Rogalde/vaadgør her vdi en Tap/ oc brug den lige som her offuenfaare/føre sagt er.

Mulieris

Giff Quinden aff en anden Quindis Melck ath dricke/ da gaar Fosterit fra hende.

Diptan

Giff Quinden ith halt lodt Diptans rod smaa stødt til puluer/met Vin at dricke/ om hun haffuer icke hede / haffuer hun hede/da giff hende den met varmt vand.

Myrrha
Cinnamomum
Galbanum
Castoreum
Opoponacum

Tag Myrrhe ith lodt /Canelebarck/ Galbanum / Bebergel / aff huert ith halfft lodt / Oppoponacum ith quintin/ stød disse til puluer/oc blande dem saa tilsammen met Rogalde / gør Piller her aff/ huer paa ith quintin / legge aff dem paa gløer/oc lad Røgen fare vnder op/ paa

som en

Quinden / denne Røg vddriffuer Fosterit oc det forbrende blod aff Moderen.

Gør en Tap aff den Gummi Opponaco / saa lang som en finger sting den ind vdi quindens lønlige Lem. Opoponacum

Giff Quinden ith quintin eller oc lit mindre / aff den Gummi Galbanum / met try eller fire lodt Gedemelck at dricke. Galbanum

Giff Quinden aff den Therragelse Diatessaron it quintin / huorledis den gøris oc beredis findis vdi min anden vrte gaards Bog. Theriaca Diatessaron

Siud Thimian i Vin / oc giff Quinden den at dricke. Thymus

Agerum saaden vdi Vin / eller vdi Øl / oc den drucket vddriffuer det døde Foster. Centuarea

En Vege eller Tap aff Entzians rod giort / oc stungen vdi quindens lønlige Lem / vddrager det døde Foster och den anden Fødzel. Gentiana

Rød Byncke met nogre faa Muskateblommer saadne vdi Vin / och den drucket / vddriffuer det døde Foster / oc al anden wrenhed som i Moderen er. Arthemisia Maris

Hestehou / aff somme Houblad kaldet / saadne vdi Miød / eller vdi vand oc Honnig / och det saa drucket vddriffuer det døde Foster. Tussilago

Giff Quinden Vin at dricke huor i Mesterurt saaden er. Ostrutium

Gør en Vege aff de valske Roer sting den i Quindens lønlige Lem. Brionia

Gør en Røg vnder op aff Suogel da vddriffuis det døde Foster oc Moderen rensis. Sulphur

Giff Quinden try eller fire lodt vand som brent er aff de gule Fioler Eller siud dem vdi vand / oc giff hende det ath dricke / da vddriffuis det døde Foster / desligiste den anden Fødzel / oc al anden wrenhed som i Moderen er. Aqua

Giff Quinden thu eller try lodt vand som brent er aff de huide Lelier. Aqua

Aqua Chamomille — Vand aff Cammilleblômer brent oc drucket til eller iiij lodt obner Moderens Laase oc vddriffuer det døde Foster.

Aqua Salvia — Giff Quinden vand aff ørcken Salute brent at dricke.

Aqua Rute — Rudeuand bruget/ gør det samme.

Vand aff Thimian brent oc drucket som offuenfaare om de andre vand sagt er/ gør det samme.

Om det døde Foster aff forscreffne Lægedommer icke vddriffuis/da skal det vddragis met Hager oc Tenger oc andet redskaff/ som der til besynderlig skulle vere giorde/ Gud giffue/at alle Jordemodre vel viste huorledis de met saadan redskaff rettelig handle skulde / da bleffue der vel mangen erlig Quinde som vdi forsagde nød kommer/ ved liffuit/som ellers maa dø. Det giordis vel behoff det vore oc nøtteligt/at ieg her screffue huorledis at Jordemoderne skulle handle met det døde Foster/paa det/at Quinden som met Fosterit er / kunde bliffue leffuendis / men om ieg det giorde/maa vel ske/ at ieg kunde saa snart fortiene wtack som tack aff det wforstandige Quindfolck / thi vil ieg lade det fare / oc her sige oc lare / huorledis mand skal skere det leffuendis Foster aff moderens Liff/ om hun død er.

Nær Moderen oc Fosterit leffuer.

ER Moderen død/huilcket mand vel see och forfare kand/aff de tegen/som ith dødt Menniske haffuer met sig/oc mand haabis at Fosterit end leffuer. Da skal quindens Mund/ Moder och den lønlige Lem obne holdis/ paa det/ at Fosterit kand faa luct oc aande til sig/ som erlige oc fromme Quinder vel selffue vide/ huorledis de her met skulle handle/siden skal mand met en skarp Ragekniff opskare den døde Quinde langs a vdi den venstre Side/ thi den Side er mere tom oc fri / end den høyre faar Leffuerens skyld som vdi hende ligger/oc naar som Quinden er opskaaren/ skal mand indtage met begge hender oc

vdtage

vdtage Fosterit. Saaledis ere mange vdtagne/ oc ere siden bleffne merckelige Mend oc Quinder.

Her effter vil ieg handle om atskillig breck och siugdomme/ huilcke som Quindfolck hender effter at de haffue født deris Børn.

Det xii. Capittel.
Om quindens Tid.

DEn quindens Tid icke kômer/ effter hun Barn født haffuer/ saa som hun bør ath komme. Da skal mand komme hende til hielp met de ting som komme den til at flyde/ huorledis det skal ske/ vide mange erlige Quinder vel selffue/ vere sig met Bad Røg/ offuen eller och neden ind/ met plaster at legge paa hendis Bug / aff saadne vrter eller andet / eller och met Smørelse / effter quindens och siugdommens leylighed. Quinden skal oc rensis met varme ting/ huilcke som gøre at pisse. Thi / alt huad som gør vel at pisse / det driffuer quindens Tid oc renser dem effter de haffue født/ desligiste oc met de ting huilcke som komme blodet til at flyde/ och rømme aarerne/ oc vedsken neddriffue. Lige som disse gøre. Byncke/ Seuenblom/ Polleye/ Kørel/ Anis/ Fenickel/ Eneber/ Lauerber Rude/ Canelebarck/ Spicanardus oc mange andre saadanne. Dog skulle de brugis met forstand/ paa det at heden icke forøgis.

Arthemisia
Saluia
Pulegium
Cerifolium
Anisum
Feniculum
Grana Iun
Ruta
Cinnamom
Spicanardus

Naar som mand vil komme den siuge quindis Tid til at flyde da skal mand komme hende til at nyse eller pruste/ met nogre aff de ting som gøre at nyse/ hun skal holde for munden oc nasen/ oc holde aanden inde/ oc krYste vel nedat.

Hun skal och lade sette Kaapper inden paa Laarene hart hoss hendis lønlige Lem.

Ungula equi Eller mand maa och gøre en røg vnder op/aff en Hestehou.

Om disse forscreffne vilde icke hielpe/ oc om Quinden saa sterck er ath hun det taale kand/ da skal hun lade sla oc obne den Aare Saphena/som sidder induortis vnder Anckelen paa Foden/saa faar hun hendis Tid.

Det xiii. Capittel.

Om Quinden finge den kaaldesiuge.

Om Quinden finge den Kaaldesiuge/det er/wnaturlig hede/effter hun haffuer fød Barn/Huilcken de almindelig gerne faa/faar dettis Tids forhindrelsis skyld/da skal hun lade sla oc obne dē Aare neden for Anckelen som her offuen faare segt er. Oc mand skal giffue hende Byguand ath dricke/Eller och det vand huor vdi de Erter Cicer oc Byg saadne ere. Mand maa oc giffue hende gaat Hønsekøds saad at dricke. Her aff faar Quinden hendis Tid/och den wnaturlige hede køltis/oc Bugen som forstoppet er/blødis oc obnis.

Det xiiii. Capittel.

Om Bugen hoffnis.

HOffnis eller opblasis Quindens Bug effter hun haffuer fød Barn.

Cicer Ciminum Da skal mand giffue hende vand ath dricke huor vdi de Erter Cicer ere saadne/met noget støt Spisekommen.

Diamargariton Eller mand maa lade hente vdi Apotecken Diamargariton/och giffue hende her aff ith quintin til lige met en dricke Win.

Det xv. Capittel.

Ont i Bugen / i Moderen / eller i den lønlige Lem.

Faar Quinden ont vdi Bugen/ i Moderen/ eller vdi hendis lønlige Lem effter hun haffuer født Barn.

Da skal mand gøre Røg eller Bad til hende met de ting huilcke pinen sacts/som disse gøre/ Katteost/ den Katteost Altea kaldet/den Urt som wi kalde Nardus eller Stutider/Fenum Grecum/ Spisekommen/ Amur/ Cammilleblomer.

Malua
Althea
Trifolium odorum
Fenum grecum
Cinninum
Melilotum
Chammomel.

Det er oc gaat at mand smør hende met olie giort aff de søde Mandele.

Oleum Amidalarum

Haffuer hun icke for stor hede / da maa mand giffue hende aff den Theragelse huilcken som Andromachus haffuer bescreffuit ith quintin til lige met Win huor vdi Byncke eller Matrem ere saadne

Theriacha Andromachi
Arthemisia
Matricaria

Tag Polleye / Pilurt eller Loppeurt / och sex blad aff Lauerbere Træ / siud disse vdi vand / røg oc bad Quinden her met/om hun haffuer pine vdi hendis lønlige Lem.

Pulegium.
Pulicaria
Folia La

Tag Rude /rød Byncke/Abrød /ligemegit aff huert stød dem vel met olie aff Polleye/oc vind dem saa i en lin klud/oc lad Quinden stinge disse vdi hendis lønlige Lem da forgaar den lønlige lems pine som kommen er effter at Barn vor født.

Ruta
Arthemisia
Abrotharu
Oleum Pu

Tag Cammilleblommer / Hørfrø/ aff huert fire hender fulde/stød disse vel tilsammen/ oc leg dem i en linpose/ oc siud dem vdi huid Vin / leg dem paa Quindens Bug/saa hed som hun hedest taale kand/ dette borttager oc den lønlige lems pine som kõmer effter at Barnet er født.

Chammo
Semi. L

Giffuer mand Quinden saa megit Desmet som the

Muscus

Huedekorn deye met Vin at drikke da ſtillis pinen.

Tag rød Løg / ſteg dem vel vdi hed Ildmørre / ſkal dem ſaa rene / ſtød och blande dem vel met Maymaanid Smør ſom vſaltet er / gør her aff plaaſter / leg det varmt paa quindens Bug. (epā)

Gør en Røg vnder op aff huit Røgelſe och aff den Gummi Storax. (Olibanum Storax)

Det xvi. Capittel.

Naar Quinden Røguerck efter hun haffuer født Barn.

Tag Cammilleblommer tho hender fulde / Malurt / Abrød / aff huert en haand fuld / Byncke tre hender fulde / Canelebarck / Muſkater / aff huert ith lodt / ſiud diſſe vdi vand / vaadgør en Suomp her vdi / oc bad hendis Røg her met det hediſte hun taale kand / mand maa oc vel legge diſſe vrter vdi en linpoſe / oc binde den paa hendis Røg / ſaa hed ſom hun taale kand. (hamomilla, bſinthium, brothanum, rthemiſia, innamomum, ux miriſtica)

Om pinen icke her aff forgaar / da ſkal mand tage Balſenolie / oc Olie aff huide Lillier / aff huert try lodt Muſkater ſmaa ſtøt til puluer ith quintin / diſſe ſkulle blandis tilſammen / oc her met ſkal Røggen ſmøris. (Oleum Spice, Oleum lilii, Nux muſcata)

Eller mand maa tage Olie aff Dild / aff Cammille blommer / aff huert thu lod. Olie aff huide lillier. fire lod / Vox it halfft lod / her aff ſkal gøris en ſmørelſe / oc Quindens ryg ſkal her met ſmøris. (Oleum de Aneto, Oleum Chamomille)

Det xvii. Capittel.

Haffuer quinden hendis tid formeget

Haffuer Quinden hendis tid formeget efter hun haffuer født barn / ſaa at hun der aff ſiug oc ſkrøbelig vorder / da ſkal man handle ſaaledis met hende.

Tag oc bint hart begge hendis arme / saa hart som hun hordist tolle kand / Men hendis ben oc fødder skulle icke bindis / set saa en stor koppe eller ith posseligt Vin glas vnder hendis bryst / Men der skal icke huggis hul paa den sted som koppen staat / leg saa paa hendis bug vnder nafflen och paa hendis lønlige Lem en klud som vodgiort er vdi god sterck Edicke. Man skal oc stinge vdi hendis lønlige Lem aff de ting huilcke som blod stille / lige som disse Dragiøre / Gul raff / Bolus armenus / Terra sigillata / Drageblod / Blodsten / Huit Røgelse / Gallas able / Røde Rosen / aff disse skal man tage / Huilcke man aff dem kan faa lige meget aff huert / och støde dem til it smaat puluer och blande dem tilsammen met rød Vin / oc legget vdi en linpose saa lang som en finger och saa tyck som Tommelfingeren er mand skal och binde om den ene ende aff samme linpose it lidet snøre eller traad / oc stinge den ind vdi den lønlige Lem.

Carabe
Bolus armenus
Terra sigilata
Hematites
Thus album
Galla
Rosa purpurea

Gør Quinden dette bad / oc lad hende sidde her vdi offuer nafflen / det stopper saare vel Tag Malurt / aff begge Veybred / vnge spyrer huilcke som først om Aarit vdløbe aff Slaabers vrt / wmode Slaaen / wmode Skou Peter / aff huer tho hender fulde / røde Rosen tre hender fulde / Egebarck fire hender fulde / Femfingris vrt och Rod / Tormentilla / aff huert en haandfuld / Agerne hatte / ith gaat fad fult / Agerne / och Gallas Eble / Hønse bane / Bursa pastoris kallit / tho hender fulde / stød och sker disse smaa / siud dem vdi Vand som vdi tolff stocke gloende Smedesinder ere tre gange slucte / Oc naar som Quinden vdgaat aff dette bad da giff hende ith halfft lodt Athanasia met try eller fire lod weybrede vand och dricke.

Absinthium
Plantago
Prunorum im maturorum
Accatie imma
Pira agrestia
Rosa rubea
Cortices querni
Pentaphilum
Tormentilla
Calicum glandis
Glans
Galla
Bursa pastoris
Athanasia

I Apotecken findis smaa Kager som ere giorde aff det gule Raff/ giff Quinden her aff ith quintin til lige met Veybrede Vand.

Eller giff Quinden aff de Kager som ere giorde aff Bolo Armeno it quintin met vand aff Veybrede brent.

Det xviii. Capittel.

Byld/ Saar/ eller Rødde i Moderen/ eller i den lønlige Lem.

Haar Quinden effter hun haffuer fød Barn/ Byld/ Saar/ eller Rødde vdi hendis Moder/ eller i den lønlige Lem/ da skal mand der met saaledis handle.

Lagedom.

Tag Olen aff Natskadeber/ Olen aff Veybrede/ Rosen Olie/ blent disse vel tilsammen/ tag saa Bomuld vaadgør den i forscreffne Lagedom/ oc leg den paa steden der som skaden er/ da rensis Bylden/ oc pinen stillis och legis.

Tag det hulde aff Egget/ Quindemelck/ oc Portalake Ol/ blent disse vel tilsammen/ och handle her met som her offuen fore sagt er.

Tag Rosen/ Agerne och deris Hatte/ Gallas Eble/ Egebarck/ Tormentilla/ Femfingris Urt oc rod/ sied disse vdi vand/ oc lad Quinden sidde offuer Nafflen/ och bade sig her vdi/ naar hun haffuer saa badet/ smør hendis lønlige Lem och Moder met en aff forscreffne Smørelser/ eller met nogen anden Smørelse som køler.

D

Det

Det xix. Capittel.

Om Bagtarmen vd gaar.

Naar nogen Quindis Bagtarm vd effter hun haffuer født Barn. Da skal Jordemoderen verme hendis hender vdi varm Vin/ oc subtilige indsette Tarmen met hendis varme hender igen vdi sin rette sted.

Er Bagtarmen hoffuen / da skal Jordemoderen tage vsaltet Smør och smelte det vdi huid Vin / her i skal hun vaadgøre Bomuld oc vinde den om Tarmen/ och bade hannem her met indtil heffuelsen forgaar/ oc siden indsette hannem igen.

Jordemoderen maa tage sød Melck oc varm gøre den/oc handle met Tarmen som sagt er.

Jordemoderen skal tage ith støcke Vox oc smelte det oc røre der vdi noget Mastix/ eller oc noget huit Røgelse/som er stødt til smaat puluer/oc naar som det er bleffuit kalt/da skal hun tage her aff/oc gøre det trint/oc opstinge det paa Tarmen/oc det forbinde/saa ath det falder icke vd igen/oc saa offte som Quinden gaar til stols da skal der met handlis som sagt er/ ind til saa lenge Tarmen aldelis inde bliffuer oc er stadfest igen som hand førre vaar.

Vil mand icke bruge det Vox som offuen faate sagt er /da maa mand tage vdi den sted Bomuld/ oc gøre den trind/ och vaadgøre den vdi Olie aff Mastix / eller vdi Spike Olie/ huilcken och Balsam Olie kaldis /och den varm paa legge/oc saaledis forbinde som sagt er.

Mand kand oc saaledis hielpe samme Tarm/ Mand skal tho hannem vdi vand/huor vdi de ting som tørre och tilsammen drage saadne ere/lige som disse gøre/Gallas/ gult Raff/ Mastix/Røgelse/Dragblod/ Mand skal oc strø brent Glortehorn paa Tarmen/ oc indsette hannē som sagt er.

Det

Det xx. Capittel.

Om Moderen vd gaar.

Vaar quindens Moder vd effter at Barn er fød / da skal hun badis vdi varmt vand / huor i disse ere saadne.

Lægedom.

(Nuces Cipresse / Rosa rubea / Spica nardus / Psidie / Baulaustie / Calicum glandis / Sorbe immatu / Prune immature / Acatia immatura)

Tag alle disse / eller oc huilcke som du kant faa oc bekomme som ere / Cipresse Nødder / røde Rosen / Spicanardus / skallerne aff Granater Eble / och Blomsterne / Agerne oc deris Hatte / aff huert thu lodt / vmode Skuokrœber / oc Skuopærer / vmode Blommer oc vmode Slaaen / aff huert en haandfuld / huad som stødis skal / det stød / oc huad som skeris skal / det sker / siud disse vdi Regnuand / oc lad Quinden sidde her vdi ith kar indtil Nafflen. Men er Quinden siug oc skrøbelig / ath hun icke bad taale och fordrage kand / da maa mand vaadgøre en Suomp / eller Bomuld her vdi oc bade Moderen her met. Oc naar som Moderen ere saaledis badet / skal hun tørris met en bløde linklud / och skal strøis paa hende aff dette efterfølgendis pulver / huilcket som skal vere vel smaat støt oc sictet igennem en linklud.

(Olibanum / Carabe / Galla / Psidie / Balaustie / Nucis Cipresse / Alumen / Antimonium / Bolus armenus / Mastix)

Mand skal tage aff disse huilcke som mand faa och bekomme kan / som ere / Røgelse / Gult Raff eller Brendesten / Gallas eble / Granater Eble oc deris blomster / Cipresse nødder / Alun / Spisglas / Bolus Armenus / Mastix / her aff skal man strø paa Moderen oc indsette hende / oc den forbinde met varme linklude.

Er Moderen haard oc hoffuen saa ath hun kan icke indsettis / da skal det fordriffues met Vin och vsaltet smør lige som offuensate om Bag Tarmen sagt er / och saa indsettis

settes igen / Mand skal oc paa hendis bug paa begge sider lit offuen faare hendis lønlig Lem sette Kopper. Quinden skal och ligge paa hendis ryg / vel høgt met Lenderne och dette Puluer oc bond skal brugis ind til Moderen aldelis inde bliffuer och icke mere vdgaar. Lac

Man maa och vel tage Milck oc Lessebons Olie / och giøre dem varme och bade Moderen her met som fore sagt er. Oliuum Oliuarum

Eller man maa tage Lisebons Olie / och gøre den varm oc bade Moderen her met / men dog skal man haffue god tilsiun at Olien bliffuer icke forvarm / paa det man skal icke gøre Moderen skade. Oleum Oleum rum

Denne er en forsøct lagedom til at komme Moderen ind vdi hendis sted igen naar som hun vde er. Tag huideløg stød den vel smaa / oc rør den siden vel vdi vand / oc tho den vdgangne Moder vel met samme Vand. Allium

Det xxi. Capittel.

Om Nafflen vdgaar.

Vdgaar Quindens Naffle effter Børn er født / da skal man hende saaledis hielpe.

Tag huit Røgelse stød det smaat til puluer / rør det saa met det Huide aff it Eg / saa at det bliffuer tyck som honnig / vodgiør her vdi skaffuelse aff en linklud / leg dette paa nafflen och opfylt hannem her met / bint saa en linklud der offuer. Olibanum Albumen oui

Det xxii Capittel.

Om den part i mellem fødsels Lem oc stolgangens Lem brøster.

Det

Om den lønlige Lem.

DEt sker oc stundem at Quinden vdi hendis fødzel lider stor nød oc pine/saa at den part som er imellem hendis fødzels Lem / och hendis stolegangs Lem/brøster vd den ene Lem vdi den anden och Moderen vdgaar/ Oc det sker fordi at Moderens vdgang er for snefsuer och Fosterit er saare stort / thi brøster mellem parten vd. Naar som saa sker skal Quinden saaledis hielpis.

Er Moderen vde och er hoffuen/ da skal hun thois och badis lige som offuenfaare sagt er om den vdgangne Moder/ oc saa indsettis. Siden skal Saarit met fire eller fem sting effter som behoff gøris tilsyis och hectis met en sterck Silcketraad.

Mand kand oc hielpe hende / saa at mand syer icke Saarit eller Huden saa tilsammen huilcket saaledis sker.

Mand skal tage tho stercke linklude huer saa lang som vdbrøstet er/ oc huer saa bred som tho fingre/och der skal ingen sømme vere paa disse linklude / Der skal smøris paa dē god sterck Hefftesalue som vel kleffuer oc henger ved/oc mand skal legge it aff disse ploster paa huer side som skaden er/ dog saa at plosterne ligge nogit fra huer andre som ith straabret eller lit mere/ siden skulle samme ploster syis tilsammen met en sterck traad oc dragis tilsammen / dog saa at Huden røris icke met Naalen/huilckit huer Lage bør at vide/da kommer Saarit tilsammen/saa skal der leggis appaa bløt Beg eller Tiere/aff denne luct bliffuer Moderen inde och gaar icke vd.

Mand maa tage Consolidam Maiorem/och tørre den vel/ Spisekommen/oc Kannelebarck/ ligemegit aff huert oc gøre dem til ith subtiligt och rent puluer / her aff skal mand strø paa Saarit.

Det

Det xxiii. Capitel.

Om Fødderne hoffne.

Tag Vin och Edicke ligemegit aff huert / verm disse / ther vdi skal Quinden bade hendis fødder tit oc offte / da forgaar heffuelsen. Vinens Brening

Mand maa verme Salt oc legge det vdi en linpose / oc den legge paa Benene.

Om quinde Bryst.

Faartalen.

DEn almectigste oc euige Gud haffuer skabt quindens Bryst der til / ath det nyfødde Barn skal spisis igennem dem / ind til det sterckere och groffuere mad taale och fordrage kand / de ere och giorde aff Aarer och Sener / iblant huilcke er ith rum eller hul / opfylt met bløt kød / vdi huilcket Blodet omuendis til Melck / lige som Chilus i Leffueren gør Blodet røt. Brystene ere til bundne Moderen / Thi spisis Fosterit i moderens Liff aff det beste Blod / oc naar som Fosterit er født til Verden / da flyder Blodet til de Aarer som der til aff Gud er skabt i Brystene / oc omuendis der til Melck / som sagt er. Thi op ammis de Børn rettelige / som Moderen selff op ammer oc giffuer di. Der met vil ieg ende denne faartale / oc vil begynde om brysternis Siugdomme.

Det xxiiii Capitel.

Om Quinden haffuer icke at di.

Om Quinden haffuer icke at di.

Aff mange ting forminskis Melcken i quindernis Bryst/ stundem aff blodsens tørhed/ Stundem aff blodsens store flydelse/ lige som skeer naar quindens Tid flyder formegit/ Stundem aff stor Hunger och tørst/ oc aff suart arbeyde/ huor blodet fortæris. Stundem aff den vedske Cholera/ och da er quindens Melck gul/ Stundem aff den Melancholiske vedske/ da er Melcken tyck och haffuer en graa farffue. Denne breck at hielpe/ da skal mand først giffue act der paa/ huor aff Melckens forminskelse kommer/ oc den met Lagedom som der til høre forbedre.

Ordinantz oc Lagedom.

Quinden skal bruge den mad oc Lagedom/ huilcke som naturen oc Melcken forøge/ lige som disse gøre/ Høns unge Kid/ bløsaadne Eg/ de Erter Cicer/ Risengryn/ Mandele/ god Melck aff sunde och helebrede Diur/ och god fersk Ost.

Quindfolck som icke haffue at di de skulle æde som sagt er/ och sube aff saadet huilcket de skulle tilrede met
Cinnamomum Kannelebrack/ Muskatblommer/ Cardamomer/ oc Eg-
Macis
Cardamomum geblommer.

Velling eller Grød redt i Melck/ Bønnemeel/ Risengryn/ reffuit Huedbrød/ met Fenickelfrø oc Sucker/ den ædt/ giffuer Quindfolckene megen Melck.

Plaaster Dette plaaster paa quindernis Bryst lagt forøger deris Melck.

Feniculus Mand skal tage Fenickel/ eller Fenickelfrø/ en haand-
Semi. Anise fuld/ Anis [illegible] lodt/ ferst Smør sex lodt/ Saffran tredie-
Butyrum delen aff ith quintin/ disse skulle studis udi vand/ oc leggis
Crocus varmt paa Brystene.

Ciminu Eller mand maa tage Spisekommen smaat støt try lodt/ oc stude den udi fire pund ferst vand i en ny Leirpotte

ind til

end til trediedelen ind saadne er / saa skal der vdi lodis sey lodt / rent skummet Honnig / oc opsindis igen / her aff skal Quinden offte dricke / da forøgis Melcken.

Det xxv. Capittel.

Om Quindernis Bryst ere hoffne.

Quindfolckernis Bryst hoffne offte aff Melckens offuerflødighed / och aff Melckens tilsammen løbelse / huilcket stundem skeer aff hede oc tørhed. Kommer denne breck aff hede oc tørhed / da haffuer hun stor hede / oc den Kaaldesiuge / oc de andre tegen / som hede met sig haffuer. Men kommer denne breck aff kuld / da haffuer hun icke suar pine.

Om Brystene hoffne ere aff Melckens offuerflødighed oc til sammen dragelse eller løbelse / eller aff nogen Byld / kand saaledis forfaris. Kommer denne breck aff Melckens offuerflødighed / da ere Brystene hoffne och klare. Men er den aff nogen Byld / da er pinen alenliste paa en sted.

Lagedom.

Huorledis mand skal fordriffue Brystens heffuelse. Først skal mand acte oc forfare / huor aff saadan heffuelse sin begyndelse haffuer. Kommer den aff Melckens och blodens offuerflødighed / da skal Quinden bruge den mad och drick som giffue søye Blod / hun skal oc lade sla den Aare som sidder neden hoss Anckelen Saphena aff Lagerne kaldet.

Om mand legger denne Lagedom paa Brystet som it ploster / da stiller pinen oc fordriffuer heffuelsen inden en stacket tid / oc naar som det bliffuer tiurt / skal mand legge det ith andet ferst plaaster paa igen / och samme plaaster skal saaledis gøris. Mand skal tage Bønner en

Calx
Stercus bovis
Crocus
Chamomilla
Melilotum

god haand fuld / och støde dem til pulver i en Mortere / Kalck saa megen som en Valnød / Komøg helten saa meget som Bønnerne ere / Saffran ith quintin / Camilleblommer / Amur / aff huert en haand fuld / disse skulle siudis i vand / oc siden vel stødis i en Mortere / oc saa der vdt ladis ith halff quintin Campher / siden skulle alle disse vel tilsammen blandis met det huide aff Egget / oc leggis offuer Brystet som sagt er.

Camphora

Aff hede

Om Melcken er tilsammen løben aff hede oc er bleffuen som Ost kand mand saaledis forfare / er Melcken gul da er det aff hede / oc da skal dette Plaaster brugis.

Succus Cambre Coriandri et Portulace
Oleum Rosarum
Acetum
Farrina Hordei

Mand skal tage Osen aff rød kaal / aff Coriander oc aff Portulake vrt / ligemegen aff huer / och gøre ploster her aff met Rosenolie / god Edicke oc Bygmeel.

Aff kuld
Lumbrici
Oleum Rosarum

Kommer denne breck aff kuld / da skal mand tage Regnorme och støde dem smaa / oc blanden dem met Rosenolie / oc smøre Brystene her met.

Faar alle haande brysternis Geffuelse.

Mel Fabarum
Albumen oui

Mand skal tage rent sictet Bønnemeel / och blande det met det huide aff Egget / oc det paa Brystene legge.

Acetum
Aqua

Eller mand maa blande Edicke och vand tilsammen / och her vdi vodgøre en Suomp / och legge hannem paa Brystene.

Folia Enule campane

Holtzurtis blad støtte oc paa de hoffne Bryst lagde som ith ploster / fordriffuer pinen oc heffuelsen.

Feniculum
Axungia porcina

Fenickel støt met gammelt Suineister / oc smurt paa en klud och offuer Brystene lagt / at skil melckens tilsammen løbelse.

...rubium

Den huide Marubium støt met Suineister / och paa Brystene lagt stiller pinen.

Capre

Gedemøg saaden vdi gammel Vin / ploster her aff giort och paa Brystene lagt stiller pinen.

Det

Det xxvi. Capittel.
Faar Byld i Quinde Brysst.

Brysterne voxe stundem Bylder / lige som i Lungen oc i andre Lemmer. Stundem aff Milckens offuerflødighed. Stundem aff anden vedske som der indflyder aff andre steder.

Lægedom.

Kommer saadan Byld aff nogen hed vedske / da er Brystet røt / oc quinden haffuer en suar Kaaldestuge / och da skal hun saaledis hielpes. Om tiden oc leyligheden sig saa begiffue vil / da skal hendis Leffuer- Aare ladis / Der effter skal man giffue hende huer morgen Oxizachram. try lodt met try lodt Endiuie och Veybrede Oxizachra vand / Siden skal hun rensis oc purgeris met it lodt Cas- Purgatz sta fistula / och met it halt lodt Diacatholicon vel til sam- Cassia fistula men blandede. Diacatholicon

Det effter skal dette Ploster leggis paa Bylden / da driff- uis vedsken tilbage hulcket saaledis skal giøres. Man Farina hor skal tage Bygmel en handfuld / Edicke / Rosenolie / eller Acetum oesen aff Nathskade / eller oc aff Singrøn / disse skulle rø- Oleum ros. Succus S ris vel tilsammen oc her aff skal leggis paa Bylden. Perunica

Och paa det ath saadan vedske skal icke indsla til Hiertet / skulle her til brugis de ting som resoluere oc ath skillie / lige som disse giøre Chammilleblommer / den Ka- Chamenill tost Altea / Amur / Hørfrø. etc. Altea

Dette Plaster stiller pinen och giør Byldem mod. Melilotum Seminis Mand skal tage Fenum grecum / Hørfrø / Chammille- Fenum grec Seminis ler blommer / den Katost Altea / aff huert it lod / disse skulle Ch...omi studis i vand / indtil vandet bliffuer tyckt / siden skal det All a krystes igennem en klud / och her til skal tagis Margen Medull aff Kalffueben thu lodt / en Egge blomme / och der vdi la- Lit

ladis och

Aff Hede
Syrupus Absynthei
Aqua Feniculi et Pollegii

dis oc studis til en Smørelse.

Er Brystens Byld met hede / da skal vedsken blødes met Malurte Syrup / Fenicke vand och met Polleie vand vel tilsammen blandit / her aff skal hun dricke huer morgen.

Chamomilla
Origanum
Arthemisia

Der effter skulle Brystene røgis oc badis met Vin huor vdi Chammilleblomster / vild Meyoran / Poleye oc rød Byncke ere saadne.

Naar som Brysterne ere saaledis røgede oc badde / Da skal dette Ploster leggis offuer dem. Man skal tage Lillie Rødder / Mercke / aff huert thu lod / Fenum grecum / Hørfrø / Huedemel / Myrrhe aff huert ith lodt Saffran ith quintin / och blande dem tilsammen met Honnig / och giøre Plaster her aff.

Radices lilii
Apium
Fenum grecum
Seminis lini
[illegible] tritici

Naar som mand vil at der skal gaa hul paa Bulden Da skal man tage Rude / blad aff Persike træ / och dem vel støde / oc siden blande met Oxe galle / och her aff paa Bylden legge.

Det xxvii. Capittel.

Om Quinde Brøst lucte ilde

SOmme Quindfolck naar som de bliffue varme eller de naturens leg met Manden bedriffue / da kommer der en ond luct aff deris Brøst oc armhuller / aff den onde fule vedske som er vdi dem / huor aff Mendene stundem faa stor vederstyggelighed til deris Hustruer / och det Quindfolck som saadan brøck haffuer / det skal saaledis hielpis.

Lægedom.

Man skal tage Sølffglade / och den tho vdi Rosenvand huor i lit Campher er smeltet / oc lade den igen tørris saa skal man tage Galliga / Rosen / Muskater / lige meget

aff huert oc støde dem til puluer met for sagde Glade/och naar som mand vil bruge her aff/ da skulle de blandis met Rosen vand/her met skulle Brysterne oc armhullerne smøres/eller mand maa smøre her aff paa en linklud/och legge hannem paa stæden.

Eller mand maa bruge denne lagedom. Man skal tage Spicanardus/Neglicker/Cannelebarck/aff huert it quintin. Dasmer saa meget som try Bygkorn veye/ disse skulle blandis met Lauendele vand/oc brugis som sagt er.

Spicanardus
Gariophili
Cinnamonum
Muscus

Sølffglade blandet met Osen aff Natskade/eller met Rosen vand/eller met ferst Kille vand om mand kand icke faa oc bekomme de andre/her met skal steden smøres.

Litargirium
Succus Solatri

Alun blandet met vand/Brysterne / eller armhullerne her met tone fordriffuer deris onde luct.

Alumen

Det xxviii. Capittel.

At Brysterne skulle icke voxe store paa Jomfruer eller Piger

Om naagers Jomfrues eller Pigis Bryst ville voxe forstore/ da skal mand tage Edicke och vand oc verme dem tilsammen/her met skulle de offte baes/ och der effter skal der leggis paa dem Blyhuit / Bolas och Terram sigillatam tilsammen blandede.

Cerusa
Bolas
Terra sigillata

Eller mand maa legge dette Plaster varmt paa Brysterne/som er giort aff Queer/Slaaentorne oeff/Bolas/ wegbredefrø oc vegbrede oeff oc Edicke.

Citonia
Acatia
Bolas

Eller mand maa tage Figen/Rosiner/Spisekommen dem støde oc blande met varm Edicke / oc legge dem offuer Brysterne.

Se Plan
Succus planis

Ere quinde bryst haarde/da skal mand siude Huedekled vdi Edicke/ och legge dem saa varme offuer Brysterne en nat vdoffuer

Furf

Det xxix. Capittel.

Om Quindfolck icke haffue deris tid.

Her ind til haffuer ieg lert om atskillige breck Soter oc Siugdomme som siuglige Quindfolck / som Gud met Foster begaffuet haffuer / Huorledis de skulle hielpes. Men nu vil ieg her efter lære de andre Quindfolck som icke ere begaffuede met Foster huorledis de skulle oc hielpes vdi deris breck / Sot oc Siugdomme. Oc først vil ieg handle om deris Tid om de icke haffue den som dem bør ath haffue fire eller fem dage vdi huer Maanid / Oc denne deris Tid faa de almindelig gierne naar som de ere fiorten Aar gamle / och haffue den saa huer Maanid ind til de bliffue fyretiue aar stundem lengre / och stundem steckre. Vnge Piger eller Jomfruer / faa den vdi det første korter aff Maaneden. De som ere fulduoxne vdi det andet korter / De som ere tredive aar gamle / faa den i det tredie korter / oc det gamle Quindfolck faa den i det siste korter. Oc men saa er at Gud haffuer det saa skicket / at de saaledis vdi huer maanid rensis aff den offuerflødige vedske som dem kand were skadelig / thi er det icke raadeligt / at de lade dem Aarelade / vden saa er / at nogen besynderlig nød dem der til storlige trenger.

Denne flydelse forstoppes offte aff atskillige ting / Stundem der aff / ath de holle dem met mad och dricke vskickelige / oc leffue vdi frodzeri / Stundem aff stor kyld oc vedske aff sorg / drøffuelse / hastighed / aff stor hunger / aff Saar / och Bylder / som ere vdi Moderens indgang / Stundem forstoppes den och aff en ond Complexe / som kold oc vedskafftig er / eller oc er kold oc tør / Stundem at blodet er fortyckt / Eller at vdi Moderen forsamlet er off-

uerflødig vedske som der indfloden er off de andre Lemmer Oc naar som deris Tid saaledis er forstoppet nogen stund følger der effter store oc suare siugdôme / som ere / stor ve oc pine hoss Nafflen / Miltens forstoppelse / Nyrernis pine / Maffuens forderffuelse / Vemmelse til Mad / Hoffuit uerck / oc hoffuit suimmelse / Moderens opstødelse / en stacket oc trang aande / Vattersot / Ledemoderne bortuisne / oc mange andre tillige siugdomme / Thi er det nøtteligt och gaffnligt at mand bruger her raad til vdi tide Tegen Aff kyld

Tegen huor vid denne siugdom kendis / ere obenbare nock aff dem selffue. Men kommer det aff kyld oc vedske da haffuer hun en ond farffue / hendis Lemmer eller Ledemoder ere tunge / hendis vand er huit oc blegt / oc nedre vdi bonden er stor huid sand / Puls aaren er lang och fuld. Kommer den forstoppelse aff hede / da haffuer hun ve met Aff hede sting / puls aaren slar fast oc hastelig / vandet er blegt och nedre paa bonden er en groff rød materie.

Hvad mad oc vrter de skulle bruge som her aff breck Ord haffue. Den mad som vel fortæris eller fordøffuis / lige som disse ere / vngt Oxe kød / Høns æg oc andre fugle / ingen hierne eller nogen induol skal hun æde / oc ingen Milck hun skal ey heller bruge Edicke paa hendis mad Rosiner / Persilie / Erther / Neglicker / Kanelebarck Muskateblommer / Galliga / disse maa hun bruge / megen søffn gør hende ont / Det gør hende gaat at hun spasserer bort oc igen / och arbeyder lit om hun gider oc saa sterck er / Om hun gider icke gaaet eller oc arbeydet / da skal man gnide hendis Lemmer met klude / sammeledis skulle begge hendis arme offuen til / oc hendis Lagge bindis met it linnet bond. Quinden skal oc vel vocte sig faar hastighed / vrede / forferdelse / for sorg oc drøffuelse.

Lagedom.

Til denne siugdom oc bleck/ skal icke brugis nogen lægedom/ før end den tid vdi Maaneden kommer (huilket huer Maanedt en tid skeer) som hun er van at faa hendis Tid vdi. Naar den tid kommer/ er det saare gaat at quinden lader sla och obne den aare Saphena kallet/ huilcken som sider induortis paa hendis foed neden for anckelen.

Aff det groffue blod

Om denne forstoppelse kommer aff det groffue oc tycke blod/ da skal mand en gang vdi huer Maanid giffue quinden Sirup giort aff Jordurtis røge vrt/ met Vin eller Vand/ huor vdi Boras vrt och hendis blomster saadne ere. Siden skal hun tage rød Byncke/ Abrød/ Kong/ Polleie/ Lauerber/ aff huert en haand fuld/ oc siude disse vdi vand/ her i skal hun bade. Oc naar som hun vil gaa vdi dette bad/ da skal hun dricke aff forneffnde Sirup met vand eller met Vin huor i Rødderne aff Rubea tinctorum saadne ere.

Syrupus de fumo terre
Arthemisia
Abrothanum
Origanum
[Pu]legium
[B]acce lauri
[R]ubea tinctorum

Kommer denne forstoppelse her aff/ at det Flegmatiske kaalde slimactige Blod er for tyckt/ da skal mand giffue quinden aff den Sirup aff Stecade oc aff Oximel diureticum/ huer gang tre skeder fulde.

[A]f Phlegmatis[k]e blod
[S]yrupus de Ste[chade]
[Oxi]mel diureticū

Der effter skal hun rensis met Pilule foetide. Eller met Piller aff Agarico. Mand skal oc giffue hende huer morgen ith quintin aff de kager som ere giorde aff Myrrhe met fire lodt Vin huor i Eneber saadne ere at dricke.

[Pilule foet]ide
[Pilule] de Agarico
[Trocis]ci de Myrra

Eller man maa giffue hende it halfft lod aff Trihpara magna met fire lod vand aff Byncke brent/ eller met Vin huor i Byncke saaden er.

[Triphar]a magna

Dette er it vist oc offte forsarit stocke til ath komme Quindfolcks Tid til at flyde met/ Tag aff den Boras huilcken som Guldsmederne bruge/ naar som de løde sølff tilsammen/ it quintin/ oc Cassiæ Ligne oc it quintin/ disse tuende skal mand giffue Quinden at dricke den første ny Maanedis dag som hand tendis/ met vand aff Murrude brent

Denne Tap kommer Quindens Tid til at flyde / om den stingis om natten i den lønlige Lem / och den skal saaledis gøris.

Mand skal tage Galbanum / Armoniacum / Asa fetida / Seuenbom / lige meget aff huert / oc stød dem til pul uer / oc gør saa her aff en Tap met vox / oc den bruge som sagt er. Eller tag / Scamonea / huid Nyse vrt / Neglicker / stød det til puluer / och leg disse vdi en Linposse saa lang sō en finger / oc bint en sterck traad paa endē paa det at po sen gaat icke forlangt ind i liffuit / lad Quinden stinge den ind vdi hendis lønlige Lem / oc kryste dem vel tilsammen. Galbanum Armoniacum Asafoetida Sauina Scamonea Helleborus albus Cariophili

Blaa Lillie rødder saadne oc quinden her met vnden op røget oc badet / fordriffuer Moderens horde heffuelse / oc obner hendis forstoppelse. Man maa oc støde disse rød-der och legge dem saa varme paa quindens bug da gøre de oc det samme. Iris

Vand aff Blaa Lillie røder brent / oc huergang try lod drucket / obner oc Moderens forstoppelse oc kommer quin-dens Tid til at flyde. eller ith quintin aff Haselurt Rod støt til puluer / oc drucket met Miød / obner Moderen / och kommer quindens Tid til at flyde Asaron

Vand aff Hasel vrt brent thu eller tri lod drucket obner Moderen / oc driffuer vd hues der inde er / vere sig leffuendis eller døde barn thi skulle de som stuglige met Foster ere in-geles bruge denne Vrt føre end deris fødzels tid kommer.

De Bønner Lupini kallede saadne / oc det saad blādet met Hunnig oc Myrrhe / oc her vdi bomuld vod giort oc lagt offuer quindens lønlige Lem driffuer deris Tid / desligest oc Fosteret aff moderens liff. Giør en tap aff Malurt och lit Myrrhe met Hunnig / sting den ind i den lønlige Lem Lupini Mel Myrrha Absy Myr Mel Sa

Laaen Saluie saaden oc den ædt / driffuer quindernis for-stoppede tid / och Fosteret aff Moderens liff / thi skulle de quinder som stuglige ere met Barn / icke bruge hende / man maa oc siude Saluie oc bade Moderen vnden op.

Vand aff Saluie try eller fire lod drucket drifuer Quindernis Tid/oc det døde Foster aff Moderens liff.

Feniculum
Anisum
Liquiritia
Castoreum

Tag Fenickel/Anis/Skersøde/Sibergel/ligemeget aff huert/ siud disse vdi Vind eller vand / och giff Quinden her aff at dricke.

Cenamonum
Cardamonum
Cassia fistula
Partha
Dulegium
Saluia
Feniculum

Tag Canelebarck/Cardemomer / Cassie Fistule barck / Mynte/ Pollete/ Saluie/ Fenickel frø / lige megit aff huert siud disse vdi Vin eller i vand/oc giff quinden her aff at dricke.

Merck her oc/om forstoppelsen her aff kommer ath Quinden er stor / fed / och starck /da er her inthet bedre raad oc Lagedom til/end at Quinden leffuer sparsommelig oc edruelig baade met mad oc drick/oc at hun meget oc vel arbeyder oc soffuer føie.

Forstoppelsen kommer oc vel her aff / ath Quinder ere mauffre skrøbelig /och er vdsottet aff nogen siugdom / som hun nogen stund vdi leget haffuer / da skal mand ingelunde komme hendis Tid til at flyde met lagedom / men mand skal giffue hende den Mad och drick huor aff hun kand styrckes igen.

Stundem bliffuer oc Quindfolckens Tid borte faar den store naturlige hede skyld. Lige som det skeer met det store stercke oc føre Quindfolck / som ere saa stercke och føre som Mend. kunde tolle och fordrage tungt och suart arbeyde / oc idelig røre dem / Den naturlige hede er saa sterck vdi saadant Quindfolck / ath hand fortarer denne Quindernis tid oc flydelse. Da skal ey heller brugis Lagedom til saadant Quindfolck til ath komme deris Tid til ath flyde.

Det xxx. Capittel.

Om quindfolcks Tid flyder formeget

Aff

Aff den offuerflødige oc vnaturlig Quindfolcks tids flydelse/ saa de oc offte atskillige farlige siugdomme/ lige som offuen fore sagt er/om de icke haffue deris Tid.

Denne Quindfolckis Tids flydelse skal icke stillis fortilige/den stund Quinden end helbred oc smuck er/Men bliffuer hun skrøbelig / oc hendis farffue forwandlis / da skal mand giffue act der paa/om hennis Tids flydelse kommer aff blodsens offuerflødighed/da skal mand strax lade sla Leffuer aaren Epatica kallet/Oc quinden skal siden leffue sparsommelig met mad oc drick/ocfly de ting huilcke blodet forøge/lige som ferst Dye kød/Lamme kød/Høns/Eg/oc Vin gøre.

Men kommer denne flydelse aff det hede subtilige blod/da skal mand giffue hende Rosen Syrup / Eller Syrup aff Ribes / huer gang tho eller tre skeer fulde met fire lod Veybrede vand/vel tilsammen blandet. Flydelse aff hede Sirupus rosarum Sirupus de Ribes

Siden skal man purgere eller bortdriffue Choleram/ aff huilcken blodens skarphed kommer saaledis / Mand skal giffue Quinden thi quintin Triphare / Saracenice / met fire lod Veybrede vand/vel tilsammen blandet. Triphora Saracenica

Naar som quinden er saaledis renset skal mand giffue hende ith quintin Triasandali. Triasandalum

Eller mand maa giffue hende aff de smaa kager som gjorde ere aff Rosen/Trocisci de rosis vdi Apotecken kallede at ade/oc giffue hende der paa fire lod veybrede vand at dricke. Trocisci de R[osis] Mel rosarum

Kommer denne flydelse fordi at blodet er formegtt vandafftigt/da skal mand giffue hende vdi fire eller fem dage aarle om morgenen Rosen Hunnig blandet met Malurte vand at dricke.

Her effter skal mand purgere oc rense hende saaledis. Tag halff andet quintin Agarici Trocifcati/ och it halff lodt Triphere Saracenice giff hende det met Mynte vand Agaricus [tro]scatus Triphora Saracenica

Tegen met Malurte vand at dricke.

Aff disse Tegen kand forfaris om denne flydelse er aff vand/eller aff blodet. Blød en linklud i denne flydelse och lad hannem tøris / Er hand rød/da er flydelsen aff det offuerflødige blod. Men er kluden lidt gulafftig/da er blodet for megit subtiligt. Och er hand farffuet lige som vand / huor vdi ferskt Rød er thoit/da er blodet formegit vand afftigt.

Om denne Quindfolckis tid begynder at flyde forfast/oc paa det at naturen skal icke faa offuerhaanden/skal mand den vdi tide saaledis stille.

Trocisci de Ambra — Tag aff de smaa kager hullcke som giorde ere aff den huide Ambra/gør dem til puluer/ giff Quinden her aff aarle om Morgenen ith quintin/met fire lod vepbreduād.

Sanguis draconis, Bolus armenus, Coralli, Ambra — Eller tag Drageblod/Bolus armenus/ røde Korelsten/oc den huide Ambra/stød disse til puluer/oc giff quinden her aff aarle om Morgenen ith quintin met fire lod Vepbred vand.

Conserua Rosarum, Semen plantaginis, Sanguis draconis, Bolus armenus, Ambra, Coralli — Eller tag fire lod Conserue Rosarum som saare gammel er/Vepbred frø thu quintin/ Drageblod/Bolus armenus /aff huert halff andet quintin /Huid Ambra/ Rød Korelsten/aff huert/ it halfft quintin/rør oc bland disse til sammen met den Sirup/ Sirupus Mirtilli kallet/ her aff skal mand giffue Quinden morgen och afften /huergang saa meget som en Valnød kand vere stor til.

Det er oc gaat at mand setter en stor tør Koppe vnder brysterne tho gange om dagen/ baade morgen och afften/ men man skal icke hugge nogre hul der som hun settis.

Det er oc gaat at Quinden ber omkring hendis halff eller om hendis arme/eller oc at hun ber vdi hendis hender røde Korrelstene/Jaspis/Corntol/Amatist/huer aff disse dyrebare stene/ oc serlestis Amatisten/de holle blodet inde naar de beris /eller oc mand støder nogen aff dem/och dricker den met Vin.

Tag

Tag Egebarck oc Egeløff / hacke barcken smaa/ siud disse vdi vand/oc lad quinden side her vdi/offuer naff len/oc naar hun aff Badet kommer/set hende paa en stol met it hul/gør saa en røg vnden op aff Egeløff oc Tormentille rod støtte til puluer / mand skal oc giffue Quinden huer morgen oc afften halff andet quintin agerne støtte til puluer met Veybred vand / eller met Vand huor vdi Veybred saadne ere.

Naar Quinden saaledis haffuer badet/maa mand oc vel giffue hende Hønse Bane saaden vdi gaat øll ath dricke/da stiller flydelsen eller stød oc leg den paa lenderne. Bursa pastoris

Siuder man Risen gryn eller Huedemel vdi Gedemelck och giffuer quinden det at æde / da stillis flydelsen des snarere.

Bomuld vodgiort vdi Osen aff Hønse karm eller Hønsegres / och den stungen vdi den lønlige sted / stiller flydelsen. Succus proserpinate

Giff Quinden it quintin aff Tormentille rod tillige met vand aff Hønse bane eller met Vand huor vdi Hønsebane saaden er. Tormentilla Aqua Burse pastoris

Polleie saaden vdi Edicke oc Hunig/och det drucket stiller quindernis tids flydelse. Pulegium

Rosen vand morgen och afften drucket huergang try eller fire lod/stiller Quindfolcks wnaturlig Tids flydelse som aff hede kommer. Aqua Rosarum

Vand aff de Gule lilier huilcke som voxe i graffuer hoss vand try eller fire lod om Morgenen och om afftenen drucket/stiller Quindfolcks wnaturlige tids flydelse. Aqua Acori

Jsop Vand bruget som her offuen faare staar/ haffuer samme dygd oc krafft. Aqua Hy.

Som vld vaad giort vdi Osen aff Rølicke eller vdi Vand aff hende brent / och vdi den lønlige Lem stungen/ stiller den wnaturlig flydelse. Millefolium

Vaad-

Succus Solatri

Vaadgør en linklud vdi Oſen aff Natſkade / ſting och leg den paa den lønlige Lem. Mand maa oc giffue Quinden Natſkade vand at dricke / oc vaadgør en Tap aff Bomuld / eller aff ſmaat lined klede giort / oc ſting den vdi den lønlige Lem.

Galla

Mand maa ſiude Gallas i Regnuand / och blande der ſiden nogen Veybrede Oeſſ i blant / oc Liſbons Olie / her vdi ſkal mand gøre en tap vod / och ſtinge den vdi den lønlige Lem.

Sanguis draconis
Burſa paſtoris

Stød Sanguis Draconis til puluer / oc bland den ſaa met Oſen aff Hønſe banes oeſſ / giør her i en tap vod och ſting den vdi den lønlige Lem och lad den bliffue der inde om natten.

Den huide Quindfolckis Tid at ſtille. Meyioran ſaaden i Vin / eller vdi vand oc den drucket / ſtiller den huide Quindfolcks Tid / Meyioran vand drucket try eller fire lod / gør det ſamme.

Maiorana

Quinden ſkal badis vdi vand huor i Bynicke ſaaden er / hun ſkal oc ſiude Bynicke vdi Vin / Vand / eller och øl oc blande ſaa ſamme drick met ſtøtte Muſkater / oc dricke ſaa der aff.

...miſia
...eriſtica

Det xxxi. Capittel.

Om det ſtycke kød huilcket ſom i Moderen voxer / aff Lagerne kallet Mola Matricis oc aff Quindfolckernis Maanids Barn.

Det ſkeer tit oc offte at ſomme quinder mene at de ere ſiuglige met Barn / efter ſiuglige quinders tegen oc leylighed / oc de ere dog icke. Men der er alleniſte voxet vdi moderē it ſtycke kød / aff quindens hede Cōplexionis Sæd ſom hun formegit haffde oc igen bleff i Moderē vbeblandet met mandſens Sæd / der de legemlig ſamquem tilſammen haffde. Eller ſom andre ville ſige / at det voxer aff quindens offuerflødige Tids vedſke / Huilcken Tid och

vedſke

..dske tilsammen bages aff den hede Moder/ oc bliffuer saa ..l it hart støcke kød.

Tegen aff huilcke mand forfare kand/ at saadant ith støcke kød er voxet vdi Moderen/ de Tegen ere lige som den quindes Tegen ere som met Barn siuglig er/ vndertaget alleniste at det rører sig icke naar den tid kommer ath det skal røre sig/ och om mand tager paa det met haanden da giffuer det sig aff sted/ oc naar mand tager haanden der fra / da giffuer det sig tilbage vdi gen til den sted som det før vdi laa/ Saaledis sker det icke met det naturlige Foster det viger icke bort/ men bliffuer stedsse paa sin sted. Quindens Bug er fast hardere end at hun vore met Barn/ hun føler oc sting i den/ lige som mand stunge der met Naale/ hun vorder bleg vnder Ansictet/ hendis øyen oc laber hoffne/ Brysterne slagne/ de bliffue icke trinde och horde/ hendis arme oc Laaer foruisne och bliffue blødere end de ere om hun vore siuglig met naturligt Foster. Oc dette støcke kød som i Moderen voxet er / vil icke gerne lade sig fordriffue/ men det bliffuer almindelig gierne hoss Quinden vdi fem sex eller siu aar/ oc siden dør quinden der aff. Tegen

Lægedom

Skal denne siuge Quinde som met Maanet Barn er hielpes/ da skal hun aldelis vere vdi rolighed och stille oc inted arbeyde gøre. Siden skal mand komme hende til at spy met lægedom som gøre at spy / hende purgere och rense effter sagens leylighed / oc mand skal bruge til hende Bad/ Røg/ Tappe/ Plaster oc Drick / huilcke offuenfaare screffne staa/ Om dødt Barn och den anden fødzel vd at driffue. Oc om disse icke ville hielpe/ da skal Jordemoderen smøre hendis haand met Peterolio / oc subtilige indtage met den ind vdi Quindens Moder / oc tilsee ath hun kand faa noget der aff/ och vdtage det/ kand det icke ske/ da skal mand befale Gud sagen/ oc lade hannem raade met hende effter sin Guddommelige vilge.

Det xxxii. Capittel.

Om Moderen opstøder

Vffocatio Matricis/ er Moderens quellelse oc opstødelse mod hiertens hinde Diaphrag ma kallet. Oc denne siugdom kommer aff Moderens vrenhed / naar som Quindens Tid er forstoppet oc icke flyder som det sig bør. Eller oc her aff/at Quindens naturlige Sad/huilcket sô icke rien oc dueligt er at affle Foster met indeholdis vdi Moderen oc der inde rønder/Saadant veder faris Encker/ Jomfruer oc Nunder aldermest. Och naar som saadan vedske i Quindens Moder ronder / da opfar den onde luct som der affkommer til de øffuerste lemmer/ som ere/Lungen/ Hiertet och Hiernen/thi Moderen er tilbunden disse Lemmer som føre sagt er. Och da nedfalller Quinden lige som hun haffde den fallende Sot/och kand intet røre sig. Men dog er her saadan skilsmøsse i mellem denne Sot/oc den fallende Sot. Der gaar ingen froe eller skum aff den nedfaldne Quindes mund / som der gør aff dem som den Fallende sot haffuer/ oc naar mand raaber til hende/da hører hun det vel/men hun kand intet suare der til/oc naar hun kommer til sig igen oc opstaaer/ da ved hun vel huad hende hent oc vederfaret er/hun slar icke hel ler henderne fra sig / som de giøre som den Fallende Sot haffue/men de ligge hart hoss hendis Bryst. Och det Quindfolck som denne brøck haffuer oc saa nedfalden ligger/kand saaledis ligge vdi tre dage oc tre netter/ lige som hun vaare aldelis død /oc kand saa til sig vdi gen/ Men det er sandelige vist at hun kand saa ligge nat oc dag / som jeg forfaret haffuer aff den som det met sine øyne seet haffuer Paa det mand skal icke handle met saadanne nedfaldne Quindfolck som mand her til dags giort haffuer/och løbe til graffuen met dem/den stund der er end liff vdi dem/vil

ieg her lære huorledis mand kand forfare om der er end liff vdi dem/ eller oc ey.

At forfare om quinden er leffuendis eller ey. Mand skal legge faar den siugis mund lit rent skaffuelse aff smaa linklude/eller lit Smould/eller nogre smaa lette fiere/røris disse/da er hun end leffuendis/Eller mand maa tage it glas eller Begere/ oc lade det fult aff vand/oc sette det paa den siugis Bryst/røris da Glasset eller Begeret/da er der end liff vdi den siuge. Eller mand maa tage en ren Staelspegel oc holle den faar den siugis Mund oc næse/aff den siugis aande suedis Spegelen om der er end liff vdi hende.

Lægedom

Naar som den siuge quindes persone nedfalden er/ da skal mand tage Salt oc Edicke oc dem vel tilsammen blende/her met skal mand vel gnide hendis hender induortis oc puls aaren/desligiste hendis fødder vnderneden. Sidē skal mand binde begge hendis arme oc legge/vel hart met bond aff linklede giorde/oc saa gøre en røg faar hendis nase aff de ting som giffue en ond luct aff dem/lige som disse gøre/ Assa felida
den Gumi Dieffuels møg kallet/brent horn/fiere aff Ager høns/Suinebøster/aff denne onde luct faar den leffuēdis aand til sig igen/oc Moderen giffuer sig ned / Mand skal vnderneden for hendis lønlige Lem gøre en røg aff de ting som giffue god luct aff dem/lige som disse gøre/Ambra/Paradise træ/Neglicker/Meyran/mand skal oc kōme den siuge til at fnyste met de ting som giøre at fnyste/oc serdelis tiene disse vel der til. Bibergel/Peber/Senep/oc huid Nyse vrt/om de stødis til puluer oc blæsis op i nasen. Ambra Lingnum Aloes Gariophili Maiorana Castoreum Piper Sinapiu Helleboru

Dēne er en saare god lægedō for foresagde breck. At mād gifuer dē siuge quindis person it quintin Metridatū met try lod Malurteuand/oc lade hende der paa faste vdi fire eller fem timer. Vdi dēne sot oc siugdō maa man bruge de lægedomme huilcke som screffne staa vdi min tredie vrtegaards Bog om Poplesie oc om hiertens siugdom oc breck. Metridatum

Om

Om disse foresagde lægedomme ville icke hielpe / oc er det en Jomfru som denne breck oc siugdom haffuer / da skal Jordemoderen smøre sin haand vdi Spice Nardi Olie / oc indtage met haanden om Moderen / oc røste hende bort oc vdi gen.

Kommer denne siugdom och breck aff Quindens Tids forstoppelse / da skal mand komme den til ath flyde met de lægedomme som komme Quindens Tid til at flyde / om huilcke offuen faare sagt er.

Er det en Encke eller Jomfru som denne siugdom oc breck haffuer aff hendis Sads offuerflødighed / da er det den beste lægedom som her til tien / ath hun giffter sig oc tager en Mand / oc bruger hannem vdi lægedoms sted.

Er det en Nunde / da maa hun bruge de lægedomme och raad huilcke som bescreffne staa vdi det Capittel huorledis wkyskhed skal fordriffuis i min tredie vrtegaards Bog / hun maa oc vel lade sette kopper induertis paa Laarene offuen faare knæerne.

Det xxxiii. Capittel.

Om Moderen løber fra en sted och til en anden.

Jeg haffuer nu handlet om Moderens quelelse och opstødelse. Nu vil ieg och her handle om samme Moders breck oc siugdom huilcken aff Lægerne kallis Precipitatio Matricis / oc er den / Naar som Moderen giffuer sig aff hendis rette naturlige sted enten ned / eller hun løber fra en side oc til den anden / oc saadant skeer for atskillige sagers skyld / Stundem kommer saadan breck oc siugdom aff slau / stød / fald. Stundem aff de aarer met huilcke Moderen tilbunden er de andre Lemmer och ere skrøbelige. Stundem aff weer som i Moderen er / huilcket

som driffuer hende fra en oc sted oc til en anden/ oc da hø-
rer mand vel huorledis det løber oc knurrer vdi Bugen.
Stundem aff den onde vedske som vdi Moderen er/ och
hende neddriffuer.

Huo som denne siugdom oc breck haffuer/ hun haff- Tegn
uer suar pine vdi siderne/ och hoss Nafflen oc offuenfaare/
Hun føler oc en ting lige som det vore en trind kold/ som lø-
ber fra den ene side oc til den anden/ thi sige some Quind-
folck/ at de haffue vdi dem ith leffuendis Diur/ huo som
denne siugdom haffuer/ hun haffuer en ond Maffue/ oc
ingen løst til mad/ hun kand ey helder fortare den/ Och
naar som hun end fastendis er/ da siunis hende at hun ville
gerne Spy/ hun kand dog icke Spy/ hun haffuer Hoffuit-
uerck/ Ryguerck/ och ont vdi alle Lemmer/ och stundem
giffuer Moderen sig vd for hendis lønlige Sted/ Denne
siugdom oc breck vederfaris offte Quindfolck/ tager den-
ne offuerhaanden oc bliffuer gammel/ da fordriffuis hand
suarligen oc met stor nød/ huo som denne siugdom oc breck
haffuer/ skal icke bruge vdi hendis mad/ Peber/ Løg/
Huideløg/ Edicke/ Men de vrter maa hun bruge som
giffue en god lucht fra dem/ lige som Neglicker/ Muskater/ Cariophili
Muskatteblommer gøre/ hun skal oc idelige lucte til dem/ Nux Miristica
oc til andre saadanne vrter som giffue en god lucht fra dem. Macis

Lægedom.

Er Quinden sterck oc fuld aff blod/ da skal hun la-
de sla en Aare paa den anden side tuert imod Leffuren
oc der effter skal hun lade sette Kopper paa samme side.

Mand maa oc giffue den siuge quindis Persone aff
disse Electuaria/ som ere/ Dialanga/ Diamargariton/ Dialanga Diamargariton
eller oc Acorus conditus. Acorus conditus

Smaa stød Spisekommen oc siud den vdi Honnig oc Ciminum Mel
Lissebons olie/ vodgør her vdi Bomuld/ och leg den paa Olium oliuarum
Bugen.

Myrrha
Bacce lauri
Cornu Ceruí
Galbanum
Armoniacum
Melissa

Tag Myrrhe/Lauerber/ och brent Hiorte horn lige megit aff huert/ siud disse vdi Vin / och giff den siuge her aff at dricke. Mand maa och vel gøre en røg vnden op aff Galbano oc Armoniaco.

Heirtens fryd saaden vdi Vin och den drucket stiller Moderens wrolighed.

Grana peonie

Femten Peonie stene støtte til puluer/oc druckne met Miød/ stille den wrolige Moder.

Grana Juniperi

Eneber saadne vdi Vin oc den drucket / stille Moderens wrolighed.

Det xxxiiii. Capittel.

Om Moderen er bullen.

DEr voxe oc Buller vdi Moderen lige som paa an dre Lemmer / stundem ere de induortis / stundem paa en side / och stundem i Moderens indgang. Disse bulder komme stundem aff stød/fald / stundem aff Fosterens vdgang/och serdelis om Iordemoderen icke retlig handler met den siuglige Quinde som hende bør ath handle/her om haffuer ieg offuen faare handlet / stundem komme de oc aff den naturlige Sads indeholdelse/ eller oc aff Quindens tids forstoppelse

Moderens bylders tegen/ere lige som andre byllers tegen. Men dog besynderlig haffuer det siuge Quindfolck stor pine oc ve hoss den lønlige Lem/Maffuens store vemmelse/en tung oc suar aande/ de haffue oc Lendeuerck.

Lægedom oc raad.

Først skal mand lade sla leffuer aaren/och siden Saphenam / huilcken aare som sider neden for Anckelen induortis vaa foden.

Ere disse bylder aff hede/da smør dem met Populeone smørelse. Men ere de aff kuld / da smør dem met den smørelse Dialthea kaldet.

Her

Her effter følger de vnge oc Spæde børns Vrtegaard oc først Tafflen tilsamme Vrtegaard.

Tafflen.

HJppocrates/ Galenus/ Rasis/ Auicenna/ Auerrois/ och andre Lager/ de lare oc scriffue om atskillige Sotter oc Siugdommer/ som vnge oc spade Børn faa oc plaffuis met/ huilcke her alle at optegne oc forklare forlangt vaare. Thi vil ieg allenisie her for mig tage de Sotter och Siugdommer som saadanne Børn almindelig vederfaris/ paa det at de skulle haffue och nogen hielp och trøst aff denne min Lage bog.

Det i. Capittel.

Børne hoffuit som stort er.

ER nogit ny fød Barns hoffuit stort eller li det aff ret nature/ oc det kand icke affuendis met nogen Lagedom. Men er det hoffuit oc opblest aff nogen vnaturlig vedske/ som nogre Børn gerne vederfaris den siuende dag effter at de til Verden fødde ere/ da skulle de saaledis hielpis/ som her nu effterfølger.

Modreren eller Ammen skal holde sig lige som hun haff de selff saadan brøst oc breck / och hun skal lade rense och Purgere hendis Hoffuit ved de Lagedomme som der til høre oc hun skal fly al den mad huilcken som Maffuen op blæs/ oc i Hoffuedet opfar.

Mand skal tage Saluie oc legge den vdi en linpose/ oc den siud vdi det vand som mand vil bade eller Løgne Barnit vdi/ och samme pose met Saluien skal bindis om barnsens Hoffuit. Barnit skal vere fastendis naar det badis/ och effter badet skal mand smøre met en Fiet ind vdi barnsens Næse/ Olie aff de beske Mandele blandede met Olie aff Dil/ oc saa ned legge Barnit til søffns/ før end mand giffuer det nogit at æde eller at dt. Saluia Oleum Amigdamarum Oleum Aneti

Allium — Tag Huideløg/steg den vdi en hed Ild mørye/ska-le hammen siden ren / och stød den / oc bland det saa vdi
Thus Album — blande tre halffe lod Huit røgelse/ saa at det vorder som en sindrelse/ leg saa her aff paa Barnsens hoffuit / och bint det saa offuer en Huffue eller Hyllicke/her aff vddragis det onde/ oc Hoffuedet kommer til sin rette skick oc laue igen.

Hoffuedet hoffnes oc opblæsis stundem aff vær/ eller aff vedske / aff huilcket det er/ kand mand saaledis forfare Er det aff vnaturlig vedske/da bliffuer der en hulle igen naar mand met fingeren der paa føler / Men er det aff Vær/ da bliffuer der ingen.

Origanum
Castoreum
Cuminum — Er Hoffuedet haaffuit aff Vær / da tag den vilde Meyran/som oc kallis Kong Bibergel/ och Spise kommen/ lige meget aff huert / stød disse til puluer / och giff Barnit her aff met vand aff Meyran brent / saa meget som try Rygkorn kunde veye. Haffuer mand icke Meyran vand/ da maa mand blande forscreffne puluer met
Mel Rosarum — Rosen Honnig/oc smøre saa der aff vdi Barnsens mund Mand maa oc vel om mand vil / giffue Barnit den ene dag denne forscreffne lagedom/ oc den anden dag/ lit god
Thiriaca
Personatia — Theragelse.

Er noget Barns hoffuit vdslaget oc flyder saare / saa leg Hoff blad der paa.

Det ii. Capittel.

Om Tendernis siugdom.

Somme Børns Tender vope letteligen vden stor pine/ oc de falle almindelige gerne snart vd igen. Men faa de dem met stor pine/da side de diss fastere. Och naar som Tenderne først vope/da faa Børnene atskillige siugdomme / Tandgerren oc halsen hoffnes paa

dem/oc vorde løse vdi liffuit/oc faa andre tillige/och met dem skal mand saaledis handle.

Naar mand Tanden seer eller føler / da skal mand gnide Tandgerden met Honnig oc salt tilsammen blandede/da stillis pinen/oc Tandgerden styrckes.

Oc naar som Tenderne voxe / skal mand faa dem noget som bløt er paa huilcket de kunde stedsse tygge/ vere sig Figen eller oc it stycke Vox / men det som hart er der paa skulle de icke tygge.

Om nogen Bulle voxe paa Tandgeren / eller ind nertis vdi Munden/da skal samme bulde sacteligt krystes oc tørres met en finger / och siden skal Tandgerden eller steden smøris met denne smørelse saaledis tilgiort.

Tag Hønse Ister/oc Hiernen aff en Hare/oc Olie aff Comille blommer/ Honnig eller och Terpentin gør her aff en smørelse / oc gnid Tandgerden her met/ da stilles pinen. Pinguedo Gallinarum / Cerebrum leporis / Oleum Camomill / Mel / Terbinthina

Blande Smør oc Hniog tilsammen/oc gnid Tandgerden her met. Butirum / Mel

Gnid Tandgerden met Hønse hierne/ da voxe tenderne vden all pine. Cerebrum Gall

Henger mand Tender aff ith vngt Føl som Aar gammilt er/ om Barnsens hals / da voxe Barnens tender vden all pine.

Mand skal oc siude Dil oc Commille blomme vdi vand / oc holde det tho spande høgt fran barnsens Hoffuit oc lade det saa sactelig rinde ned paa Barnsens hoffuit. Chammonilla / Anetum

Det skeer och stundem ath Kindbenene hoffne paa Vnge oc spædebørn /naar som deris Tender først voxe / da skall Kindbenene smøris met denne smørelse saaledis til giort.

Oleum Rosarum
Oleum Violarum
Cera

Tag Rosen Olie oc Fiole Olie/ligemegit aff huert oc nyt Voy / smelt disse tilsammen paa en sacter Jld/ bint her aff paa steden/met varme klude/ och steden skal stedse varm holdis.

Furfures
Oleum Laurini

Eller blend Kliid met Layer Olie / och bint her aff paa steden.

Det iii. Capittel.

Faar en stacket oc trang aande.

Semen Lini

Naar som Barnid faar en stacket och trang aande da brug disse Lagedömer.

Gör Hörfrø til puluer / och bland det met Honnig/oc giff Barnit her aff Mand skal oc smøre Barnsens øre/ och bag ørerne met Lisebons Olie.

Oleum oliuarum

Dactyloe

Om det Barn som en stackit och trang aande haffuer / bleffue løss vdi liffuit / eller finge Blodsot/da stød Dadele och siud dem met Huedemel och Melck/ saa ath det vorder som en grød/och giff Barned her aff.

Det iiii. Capittel.

Bleyner som voxe vdi Munden eller paa Tungen.

Er voxe stundem i munden oc paa Tungen Bleyner/paa vnge oc spæde Børn / huilcke komne ere aff Moderens eller aff Ammens skarpe Melck/oc barnsens mund och tunge ere saare bløde och suptilige/ thi saar gøris de lettelige/ och naar som de ere saar giorde/ gør det da Barnit saare ont/ och om samme bleyner ere sorte oc icke bliffue vel mode/da ere de farlige/ och Barnit kand dø aff dem. Men ere de huide eller gule.

da ere de icke saa farlige oc onde. De som her aff breck
haffue/met dem skal mand saaledis handle. Viola

Stød Fioler/ oc leg her aff i Barnsens mund. Viola

Tag Fioler/ Rosen/ oc S. Hansis brød/ Xylocarac- Rosa Xylocaracta
ta kallet/ stød disse til sammen oc leg her aff paa bleinerne.

Tag Osen aff Lectyge aff Nathskade/ oc aff Por- Succus Lactuce Solatri
tulake/ blend disse til sammen/ oc smør her aff paa Blei- Portulace
nerne. Men ere saadanne Bleiner sorte oc icke mode/ da
tag til forscreffne Oeff/ osen aff Skersøde. Succus liquiritie

Ere Bleinerne fulde aff vedske / da tag Myrrhe / Myrrha
Gallas Ebler/ oc Røgelse stød disse til puluer/ och blend Galla
dem met Hunnig/ oc smør her aff paa Barnsens Tunge. Olibanum Mel.

Mand maa oc kryste Osen aff de sure Vinber som Agresta
her vdi Riget voxe/ oc smøre der aff paa Tungen.

Eller mand maa och tho saadanne bleiner met / Galla
Viin/ och tørre dem / och siden strø paa dem Gallas støt
til puluer.

Ere bleinerne røde som voxe paa Tungen och vdi Røe Amedam
Munden paa Barnid / da skal Moderen eller Ammen
æde den Mad som aff kolder nature er. Och skal tage
Amedam eller stiffuelse/ oc blande den met Rosen vand /
her aff skal hun smøre paa Barnsens tunge.

Eller hun maa smøre den met Osen aff Queer el- Succus Siton. Succus malorum macianorum
ler aff Skoukrabber Eble.

Ere Bleinerne gule/ da maa mand tage til forscreff-
ne Oeff/ Osen aff Lectyge oc aff Portulake.

Ere bleinerne hulde / da skal mand tage Saffran / Succus Lactu et Portulace
och Myrrhe aff huert ith quintin / och ith halfft lod huit Huede
Sucker/ blend disse tilsammen / eller blend dem met Ro- Crocus
sen Honnig/ oc smør bleinerne oc Tungen her met Myrrha Mel Rosarum

Det v. Capittel.

Mund eller Labe reffne de.

Succus plantaginis.
Butirum
Ungueda gallina

BOrnsens munde och Labe vdslaes eller reffne / huilcket kommer aff Moderens Vaarters skarphed oc haardhed / da skal mand tage Osen aff Veybred / eller wsaltet smør / eller oc ferst Hønse Ister / och smelte disse alle tilsammen om mand vil / saa skal mand her vdi vodgør nogen Bomuld / och legge den paa steden som saargiort er.

Det vi. Capittel.

Byld som voxer vdi Børne hals.

Flores violarum

FAar de Bylder som voxe vdi halsen paa vnge oc spæde børn / Skal mand oc giffue Barnid vand at dricke huor vdi Fiole blomster saadne ere.

Mand maa siude Figen vdi vand / oc lade barnid her met klucke vdi halsen.

Det vii. Capittel.

Orerne om de flyde eller rinde

[Vi]num rubeum
[M]el
Alumen
Crocus

ORerne rinde eller flyde stundem paa vnge oc spæde børn / huilcket som kommer aff Hoffuedens offuerflødige vedske / oc serdelis aff Hiernens / och de som denne breck haffue skulle saaledis hielpis.

Tag rød Vin / Honnig / lidt støt Alun / eller och Saffran / bland disse til sammen / oc vodgiør Bomuld eller skaffuelse aff en Linklud her vdi / oc sting den vdi ørerne / oc naar som samme Uld er dragen fuld aff ond vedske / da

tag den

tag den vd oc nidsette der en anden vdi gen som vodgiort er vdi forscreffne.

Mand maa oc lade vdi øret rent skummet Honnig Mel blandet met vand.

Gallas Eble støtte til puluer och blandet met Edic- Galla
dicke/her aff i ørerne ladit/er oc gaat for saadan bræck.

Er saadan bræck aff Var/eller aff vedske/Da maa mand siude Myrrhe vdi Lissebons Olie / Eller och vild Myrrha
Meyran/oc drøppe saa aff samme Olie først lidet lunc- Olium oliuarum
kit giort vdi ørerne. Origanum

Mand maa lade tre eller fire taare aff god Miød i ørerne/ och vende saa Barnid ned ath / saa ath Miøden vdrinder igen/dette skal brugis tre eller fire gonge / oc ind til Miøden rinder smuckt klart vd igen. Siden skal mand lade vdi ørerne tre taare Vin oc Miød tilsammen blande- Myrrha
de huor i Myrrhe oc Gallas Eble støtte til puluer blan- Galla
dede ere.

Det viii. Capittel.

Naar vnge oc Spede børn icke kunde soffue

NAar som vnge och spede Børn formeget voge/oc icke faa søffn / der aff faa de atskillige siugdomme/ Huilcke alle søffnen bortager oc fortærer / Ath de icke haffue deris naturlige søffn/kommer almindelige gerne aff Moderens eller Ammens groffue oc onde melck hues onde damp opfar i Barnsens hoffuit/oc huo som her aff bræck haffuer skal saaledis hielpes.

Lagedom.

Moderen eller Ammen skal dricke en god drick Mandele melck blandet met Valmue melck / om afftenen Lac amigdalum
naar hun vil nedlegge sig til søffne. Lac papaueris

Blant

[margin: ...ceum lactuce / Olium papaueris]

Blend Hoffuederne aff Valmuer met deris frø met Lectyge Olie/oc Olie aff Valmuer vel tilsammen / vodgiør her vdi Linklude/leg dem saa paa Barnsens pande oc vdi Tingerne.

[margin: Olium violarum]

Blend Fiole Olie met lit Edicke/ smør her aff vdi Barnsens Naseboꝛ.

[margin: Olium rosarum / Succus lactuce]

Blend Rosen olie met Lectyge Deff /her met smør Barnsens hoffuit oc Nauffue.

[margin: Syrupus ex papauere / Olium violarum / Crocus / Opium]

Giff Barnit Sirup giort aff huide Valmue frø. Oc smør saa Barnsens pande och Tindinger met Fiole Olie / huor vdi lidet Saffran och Opium ere vel sønder gnedne.

[margin: Oleum populeonis / Seminis papaueris. / Hyosciamus]

Tag ith lod Populeons smørelse / huit Valmue frø oc Bulme frø / aff huert saa megit som tht Bygkorn veys / blend disse tilsammen / smør Barnsens pande och Tindinger her met /oc bint saa en klud der offuer.

[margin: Lac Mulieris]

Tag Quinde melck som giffuer it Pige barn ath di/oc blande den met det huide aff Egget/oc met Lectyge Deff/smør her aff paa Barnsens pande oc vdi Tingerne/ Eller vodgiør en Linklud her vdi/oc bint paa panden oc i Tindingerne.

Det ix. Capittel.

Faar den Fallende soth.

Nge oc spæ Børn faa och stundem den Fallende sot oc siugem / oc det skeer vdi tuende maade / første somme Børn fødis met denne siugdom/huilcket skeer for Stiernens onde vedske oc koldhedz skyld. Vdi anden maade kommer denne siugdom effter ath Barnit er født/ aff andre siugdomme.

Haffuer Barnit denne siugdom oc breck aff nature/da skal Moderen oc Barnit/ holle dem skickelige/ och skulle

de bruge den mad oc drick/som vermer oc tørrer.

Naar som den faldende Sot tager noget vngt och spædt Barn vdi sin vngdom/ da forlader hun det icke gerne/ om det er ith drenge Barn/føre end det er fem oc tiue Aar gammelt. Oc om det er ith pige Barn/naar som hun først faar hendis Tid. Oc om denne sligdom icke fordriffuis met det første met Lægedom/eller oc naturen den icke selff fordriffuer/da beholde de den almindelig gerne vere sig Dreng eller Pige/ all den stund de leffue her vdi verden.

Men er denne sligdom kommen effter fødzelen/ aff nogen anden sligdom/da skal Moderen eller Ammen gøre all hendis flit der til ath hendis Melck kand bliffue ret naturlig oc god. Oc om det gøris behoff skal Moderens eller Ammens hoffuit rensis met lægedom som der til hør och bequem ere. Moderen eller Ammen skal fly all den Mad som aff nature kold och vedskuren er / och Barnid skal icke giffuis mere di til lige end det vel fortære oc fordøue kand.

Lægedom.

Barnsens Næsebor skal smøris met Olie aff Bibergel/ eller met Olie aff Euforbio / Mand skal oc holde Rude / eller och den Gummi Asam fetidam for barnsens Næse/oc lade det lucte der til. Oleum Castorei Oleum Euforbi Ruta Azafetida

Naar som Maanen afftager oc er vdi Nærne / da heng om Barnsens hals Peonie kierner oc Peonie rod. Grane peonie

Giff Barnid at dricke Løben aff en Hare met Fiole vand/oc samme dag skal det icke di nogen melck. Coagulum lep

Siud Blomsterne aff Fioler vdi ferst vand/och giff Barnit det at dricke. Flores violarum

Det

Det x. Capittel.

Om Øyernis bræck.

Ørnnene faa stundem ont i øynene och de hoffne paa dem/ huilcket som kommer aff Hoffuedens vedske oc flydelse / Stundem er der hede vdi dem / och da ere de røde/ men om der er icke hede vdi dem da ere de hulde.

Lagedom.

Er der hede vdi dem/ da tag Vand som brent er aff Bønners Blomster/ Rosen vand / och Bethonie vand/ ligemegit aff huert / blande disse tilsammen / vodgør her vdi en linklud/ oc leg den offuer øynene.

Camphora — Sønder gnid lit Campher met Quinde melck / her aff smør om afftenen en taar vdi Barnsens Nase.

Licium — Ere øynene hoffne/ da tag den Oeff Licium/ blande den met Quinde melck/ vodgiør en linklud her vdi oc leg den offuer øynene. Der effter tho øynene met Vand huor vdi Cammilleblommer oc Basilicon saadne ere.

Camomilla
Basilicon
Aloe
Myrrha
Rosa
Crocus

Ere øynene icke hoffne och røde / och panden er ey heller hed/ da tag Aloe/ Mirrhe/ Rosen oc Saffran smaa stød disse / der effter blande det met god Vin / vodgiør en Linklud her vdi/ oc leg den offuer øynene.

Ambra
Succus Solatri
Aqua Solatri

Lad vdi Nasen om afftenen en taar Ambram vel sønder gnedit met Quinde melck.

Om Børnne Øyestene vore røde der aff at det haff-de meget grædet/ da lad Natskade Oeff vdi dem/ eller oc Natskade vand.

Om Børne øyne Ledemoder vore røde / hoffne/ eller vdslagne oc skabbede/ der aff at det haffde gret meget da smør Natskade Oeff paa dem.

Det xi. Capittel.
Pruster eller Nyser.

Nyser eller Pruster noget barn formeget / huicket kommer aff en Bulde som er vdi Hiernen / det skal saaledis hielpis.

Lagedom

Mand skal smøre eller oc lagge de ting paa Barsens Hoffuit / huilcke som køle / vere sig / smørelse / Olie eller Osen / oc saadanne andre ting. Basilicon

Mand maa støde Basilicon / vere sig grøn eller tør / oc lade her vdi Nasen.

Det xii Capittel.
Faar Hoste.

Hoster noget Barn saare / och Vedsken aff hoffuedet nedfaller i Munden / i Nasen / eller vdi brystet / det skal saaledis hielpes.

Lægedom

Mand skal holle varmt vand ved tre quorter aff en Alen offuen offuer Barnsens hoffuit / och øse det saa met handen ned paa Barnsens Hoffuit / oc huergang mand dette gør / skal det gøris en halff time / mand skal och smøre Honnig paa Barnsens tunge / oc kryste saa sactelig Tungen ned met en Finger / paa det at Barnit kand vdspy den onde vedske / oc faa saa bedre igen. Mel

Stød søde Mandele smaa och giff Barnit her aff Morgen oc afften met Fenickel vand. Amigdala

Eller

Aqua Feniculi — Eller giff Barned Fenickeluand blandet met sød Melck.

Semen Cydonii — Om barnsens Tunge oc Halsen induortis ere saar-glorde aff Hosten da tag Kerner aff Quæer tho skeder fulde/ stød dem lit sønder leg dem saa vdi sex skeder fulde aff varmt vand/ oc lad dem saa ligge der vdi/ i tho eller tre timer kryst dem saa igennem en linklud/lad saa vdi det Sucker Pinidiarū/oc met lit Mandele Olie/oc gør saa her aff ith Electuarium/ giff Barned offte her aff.

Saccharum Penidiarum
Oleum Amigdale

Semen papaueris
Dragantum
Granorum Cucurbite
Passule

Haffuer Barned Hosten met hede/ da tag huit Valmuefrø/oc aff den Gummi Dragantum/ aff huert it halt lodt/ Kerner som voxe vdi Greskar ith lodt rene skalede/ stød alle disse smaa/ stud dem saa vdi vand huor vdi Rosiner saadne ere/giff Barned offte her aff.

Myrrha
Oleum Amigdale

Er Hosten kommen aff kyld /da stød lit Myrrhe / oc blant det met Honnig som vel saadet oc rent skummit er och met lit Mandel olie giort aff de søde Mandele / giff Barnit her aff.

Det er och gaat ath mand smør barnsens Bryst met en smørelse Dialthea kaldet oc met Smør.

Moderen eller Ammen skal fly de ting som gøre at Hoste/ lige som disse ere/Edicke /Nødder/ salt Mad/oc andre saadanne.

Det xiii. Capittel.

Om Blegner voxe paa Børnenis Legomme.

DEr voxe stundem paa vnge och spæde børns Legomme mange atskillige slaus Blegner. Ere de sorte oc der er rødde vdi dem / da ere de farlige/ oc Børnene kunde faa deris død aff dem / ey flere de ere ey verre de ere. Men ere saadanne Blegner huide/eller oc røde da ere de icke farlige /

lige och de som her met plaffues skulle saaledis hielpes.

Lægedom.

Mand skal siude Rosen/Mirtus/ oc Tamariscus vdi vand/her vdi skulle Linklude gøris vode/ och legges paa bleinerne. Rosa Mirtus Tamariscus

Tag Rosen olie/Oleum Mirtinum/ och Oleum Tamarisci/blend disse tilsammen/ smør bleinerne her met. Oleum Rosarum Oleum Mirtinum Oleum

Ere saadanne bleiner huide eller røde / da lad dem moes/oc naar de ere obne / da smør Blyhuit paa en Linklud/leg den paa dem. Cerusa

Siud Honnig och vand tilsammen/ smelt der vdi siden nogen Salpeyter/tho bleinerne her met. Nitrum

Det xliii Capittel

Faar den Huide ild.

Vnge oc spede Børn faa oc den huide Ild naar som naturen vddriffuer det onde hede blod/oc denne breck kommer almindelig gierne vnder ansictet / och begyndis gierne paa Nasen først/ och vdspreder sig siden offuer det gantske ansict.

Lægedom.

Om Barnit end dier/da skal Moderen eller Ammen holde sig met Mad oc drick / lige som hun haffde den kolde siuge/ hun skal oc lade sla Leffuer aaren paa den høyre arm eller haand/oc om det ydermere behoff gøris/ da skal hun rensis aff den offuerflødige vedske. Hun skal oc dricke vand som brent er aff den store Bern vrt / eller vand aff Rahels vrt. Aqua Cicore

Naar som den huide ild er vel vdslagen/ och icke vil tørris/da skal den offuerflødige hede vdslyckes och pinen fordriffuis saaledis/ Mand skal vodgøre en Linklud vdi

Aqua Camonille
Aqua Solatri

kalt Vand/ellet i vand som brent er aff Cammille blom-
ster/eller vdi Natskade vand/ oc den der offuer legge. Men
mand skal haffue god til siun der til at mand det icke forti-
lige vdsløcker/ paa det at den skal icke indslas til de dyre-
bariste Lemmer. Mand skal och giffue Barnit ath dricke
aff forscreffne vand/ paa det at de induortis Lemmer kun-
de der aff styrckis.

Det v Capittel.

Faar de smaa Kopper.

BØrnene faa de smaa Kopper / aff Moderens hede
forbrende blod / huilcken wrenhed barnit til sig ta-
ger /och end dog at Barnit i Moderens Liff spises
aff det reniste oc beste blod / alligeuel bliffuer Barnsens
blod wrent /saa at huert Barn skal en gang vdi det minste
rensis vid smaa Kopper før det dør. Men faa de dem mere
end en gang /da skeer det faar den skyld /at Børnene hol-
dis icke skickelige oc tilbørlige som dem burdis. Merck oc
at smaa Børn faa almindelig gierne fra de ere thu eller try
aar gammle och ind til de bliffue siu aar / disse Kopper de
faa dem oc vel stundem førre / desligiste oc siermere / effter
huers natures leylighed.

Vid disse Tegen kand mand mercke och forfare ath
Børn skulle faa smaa Kopper /men dog regere disse Te-
gen mere vdi somme/end vdi somme.

Naar de haffue stor hede/tørst/ en stacket och trang
aande/ Hoffuit verck/kunde icke soffue / øynene vandis/
haffue sting vdi alle Lemmer/ naar de staa paa Benene da
skelffue de oc røstis/ oc de spøtte megit.

Naar mand fornemmer at Børn faa de smaa Kop-
per da skulle disse fem Lemmer vel foruaris før end de
vdslas.

Mand

Mand skal tage Rosen vand oc røre der noget Camphora vdi/ her aff skal ladis en gong en taar i øynene. Øynerne Aqua rosarum Camphora

Der effter tag Rosen vand / Wegbrede vand / och Bønne blomsters vand / lige megit aff huert blande disse tilsammen / vod giør Linklude her vdi/ och leg dem off uer Barnsens øyne. Nasen skal och offte baade induortis oc vduortis smøris met Rosen vand. Munden induertis oc halsen skulle beskermis och det mand gør met den Øss som er giort aff Skoukrabber. Nasen Munden Succus sorbo

Eller mand skal siude Rosiner vdi vand / oc lade det vdi Osen aff de wmode Morber / her met skal mand klucke vdi halsen. Passulo

Lungen och Brystet skulle beskermis met Sucker Candie / det skal holles vdi Munden ind til det smeltes / saa skal det nedstunckis. Lungen

Tarmene skulle oc beskermis met Trocisci de spodio her aff skal mand giffue Barnit en gang om Morgenen saa megit som tredine Byg korn veye met Rosen vand. Tarmene Trocisci de spodio

Du skalt vide / ath de Sorte / Blaa och mørckaff tige Kopper och Bleiner ere onde / thi de Børn som dem faa de Dø almindeligen gierne. Men de som ere Huide eller røde / De lægis vel / naar som foresagde Tegen mindskes / Och om saadanne Tegen icke mindskes / Da er det ith Tegen / der til ath de ere icke vel vdslagne. Oc om de snart vdslaes effter at Barnit er bleff uit siugt / som er paa den anden / fierde eller siuende dag / da er det it tegen der til / at de lægis vel igen. Men vdslas de først paa den siuende dag / da ere de farlige. Ey flere der vdslas ey bedre det er / Om de icke henge vdi huer

anden/men huer ſider for ſig ſelff. Men vdſlas de/oc ind ſlas ſiden igen/oc Barnnid faar en ſtackit aande och ſtor hede / de Børn dø almindelig gerne / vden ſaa er ath de driffuis vd igē met ſtor flittighed. Naar ſom de ſmaa Kopper først vdſla/ da bliffuer Legommet røt/och de ſiunis ſom det vore ſmaa Hirſegryn.

Carice
Semen Feniculi
Crocus

Met denne Lægedom vddriffuis Kopperne. Tag ſey Figen oc ſker dem ſmaa/Fenickel frø ith quintin/Saffran ſaa tungt ſom try Bygkorn veyer/ eller lidit mere / ſiud diſſe vdi ſire potter ferſk vand indtil helten indſaaden er/ ſi det ſaa igennem en linklud/oc naar ſom det er bleffuit kalt/ da giff Barnit her aff.

Børnene ſkulle holdis varme/ och mand ſkal legge ith røt Sengklæde paa dem/ det gør dem ſaare gaat/ och naar ſom de modne ere/oc de ville icke forgaa oc lægis aff dem ſelff/da maa mand røge dem met tørre Roſen/ mand ſkal och ſtrø paa deris Lagen Hirſegryn ſmaa ſtøtte ſom Mel/ eller oc Bønnemel.

Roſa
Milium

Det xvi. Capittel.

Faar Heffuelſe hoſſ den lønlige Lem.

DEt ſker och ſtundem ath Børnene faa nogen Heffuelſe hoſſ den lønlige Lem i liuſkerne / eller och ath der bryder noget hul vdi ſamme ſted/huilckit der aff kommer at de megit grade oc ſkrige/ oc ſaaledis ſkal der handlis met dem.

Lægedom.

Stød Ameos ſmaat til puluer / blende det ſaa met det huide aff Eggit / gør ploſter her aff / och leg det paa Heffuelſen/eller paa hullit.

Tag Lupini amari /ſom brende ere/oc Myrrhe/ſiud
diſſe

disse vdi Vin/oc gør Plaster her aff oc leg det offuer heff uelsen/eller offuer saaret.

Tag Alun try lod oc Gallas try lod/ stød dem vel smaa / och siud disse saa vdi Rød Vin ind til det bliffuer tyckt/leg saa her aff paa saaret/vodgør oc saa en Suomp vdi Edicke som met vand er blendet / leg den der offuer/ oc for ny det offte. Alumen Galla

Det xvii. Capittel.

Faar Hicke.

Nge och spede Børn faa och stundem Hickelse/Huilcket stundem der aff kommer/at de haffue ædt eller dict formegit/ stundem kommer den aff stor hunger oc Maffuens tomhed.

Lægedom.

Kommer det aff Maffuens tomhed/eller och ath hand er forkølet/da smør Mauffuen met Lauer olie / eller met nogen anden Olie som vermer. Oleum laurinum

Stød Dille frø til Puluer blende det saa met Osen aff Mynthe/leg her aff paa Mauffuen Se. Aneti

Kommer Hicken aff en tom och hungrig Manffue/ da tag Fiole olie eller Rosë olie/blẽde den met Osen aff vrter som køle/oc met quinde melck/smør Maffuẽ her met. Oleum violar

Tag den Nød som kallis Nux Jndica / smaa stød den/giff Barnit her aff at æde met Zucker. Oleum Rosaru Nux Jndica

Giff Barnid melck eller nogen anden god drick ath dricke/oc om det igen vdspyer/alligeuel bliffuer det inde igen saa at Maffuen bliffuer vod.

Det xviii. Capittel.

Om Børn offte Spy.

Tvnge och spade børn offte spy / sker almindelig gierne for disse sager skyld. Først Om det dier for megit / och kand icke fordøue eller fortære det som det saa dier. Anden / Naar som Melcken tyndis / vandafftig / och formeget vedskafftig er. Tredie / Naar som Melcken wren er. Oc serdelis spy de naar som de en ond vedskafftig Maffue haffue oc de skulle saaledis hielpis.

Lagedom.

Giff Barnit lidet ath di / giff saa act der paa / om det som det vdspyer lucter effter maden / och om det er huit da brug denne Lagedom.

Thus album
Ruta

Tag huit Røgelse saa megit som otte Huede korn kunde veye / Rude som tør er saa megit som tiue Huedekorn weye / stød disse til Puluer / blende dem siden met

Syrupus Rosarum

Rosen Sirup / giff Barnit her aff. Moderen eller Ammen

Cuminum

skal tygge Spisekommen smaat / oc her aff skal hun smøre vdi Barnsens mund.

Syrupus Granatorum.

Giff Barnit Sirup som giort er aff Granater æbler / met nogen støt Mynthe.

Om det som barnid spyet / haffuer en sterck luct eller Lucter surt. Da giff barnid Osen aff de sure Vinber / eller oc Osen aff Queer

Agresta
Succus Cydoniorum
Cynias Mori
[illegible]grestis
[illegible]sidia

Tag Bygmel / och de spirer som først vdspringe aff Blaabers vrt / oc Skalerne aff Granate Eble / stød disse smaa / oc blende disse met Rosen vand / leg her aff paa barnsens Maffue som it plaster.

[illegible]uscus
[illegible]uccus Cydone

Haffuer barnid en vedskactig Mauffe / da smør Mauffen met Rosen vand huor vdi lidet desmer sønder gnedit er. Oc giff det Osen aff Queer / oc lit støtte Neglicker blandet met Zucker.

Giff

Giff barnid tredie delen aff ith quintin Galla Mus- cate met Queer Oll. Gallia Muscata

Giff Barnid saa mange støtte Neglicker / som fire bygkorn veye. Gariophili

Tag Mastix / huit Røgelse / och tørre Rosen blad stød disse til puluer / oc blande dem met Olien aff Mynthe men om saa er at Mauffen opstøder megit / da tag lidt Edicke her til / oc gør plaster her aff oc leg det paa barnsens Mauffes mund. Mastix Thus album Rosa

Tag Rude som tør er / huit Røgelse helten saa megit / blende disse met Rosen Sirup / eller met Vin / huilcken som blendet er met vand / oc giff barnid her aff. Ruta Thus album Syrupus Rosarum

Det xix. Capittel.

Faar Drømme.

Det skeer oc stundom ath Børnene saa suare drømme den stund de soffue och forferdis i søffne / huilcket almingelig gierne sker / naar som de di formegit / eller oc æde for megit / oc kunde det icke fordøffue eller fortære / de skulle saaledis hielpis.

Lagedom.

Naar som de haffue ædt eller diet / da skulle de icke strax nedleggis / men nogen stund oppe holdis / Saa skal mand giffue dem lidet Honnig ath licke / paa det ath hues i Mauffen er kand fordøues eller fortæris / och neddriffues til stolgangen. Mel

Giff Barnid lidt Theragelse blendet met Melck. Theriaca

Giff barnid huer dag fiette parten aff ith quintin Dyaplitis / eller Dyamusco. Dyaplinis Dyamuscum

Det xx. Capittel.

Faar en trang oc stacket Aande.

Det skeer oc stundom / ath Børnene faa en trang oc stacket aande / oc naar som de soff ue / da rangler hand vdi halsen saa at mand kand høre den / oc de skulle saaledis hielpes.

Lægedom.

Se. Lini — Stød Hørfrø til Puluer / blende det saa met rent Honnig som vel saadet oc skummet er / her aff skal mand offte smøre vdi deris mund.

Cuminum — Haffuer Barnid stor hede da giff Barnid Spise kommen beret oc tilgiort som om Hørfrøet screffuit staar.

Det xxi. Capittel.

Om Barnid er løss vdi liffuit / oc faar bug løb / eller blodsot.

Denne siugdom faa Børn almindelig gierne / naar som de først faa Tender / desligiste och naar som de icke vel fortare eller fordøffue kunde det de tære / sammeledis oc aff den onde Melck / eller off kyld / eller och aff anden ond vedske.

Lægedom.

Moderen eller Ammen skal huer dag fastendis dricke en god drick Gedemelck / i huilcken gloendis Kamperstene slucte ere / oc der paa faste vdi tre timer. Hun skal oc æde det som streckt er oc det som tørrer. Hun skal oc dricke aff det øll / Huor vdi gloendis staael slut er ni gange.

nthera
uminum
nisum
e. Peterosilini

Tag Rosenfrø / spise Kommen / Anis / eller oc Merke frø / stød disse til it puluer / gør plaster her aff / oc leg det paa Barnsens bug.

oagulum Hede.

Om dette forscreffne icke hielpe vill / da giff Barnid løben aff en Ged / saa meget som fiette parten aff ith Quintin kand veye / Eller lidet mere met kalt

Vand

Vand at dricke/oc samme dag som Barnit dette dricker/ skal det icke giffuis nogen Melck / paa det ath Melcken skal icke løbe tilsammen vdi Barnsens Mauffue / Men mand skal giffue det Blommen aff bløt saadne Eg/eller reffuit Huedebrød saadet met vand/eller oc Huedemel saa-det met vand.

Er Barnsens skarn eller Møg gult/ da skal mand giffue Barnid Rosen Sirup/ eller Sirup giort aff Skou-krabber/eller aff Granate eble met lidet Mynthe vand. Syrupus rosarum Syrupus sorbe.

Tag Surdey søndergnid den vdi vand / kryst det saa igennem en klud/tag her til fiette parten aff ith quin-tin Fioler/oc tredie delen aff ith quintin brend Filssben / Gallas halfft andet quintin/ och giff Barnid het aff ath dricke. Viola

Giør Gallas til puluer / och siud det saa vdi vand met nogit Bygmel/eller mel giort aff Hirsegryn støtte til puluer/gør plaster her aff och leg det paa Barnsens bug. Galla Milium

Om disse forscreffne lægedomme ville icke hielpe / da skal mand tage Osen aff Slaaen/oc Blyhuit aff huert ith quintin/ oc den Deff Opium/fiette delen aff ith quin tin / her aff skal mand giøre smaa tappe och sting en aff dem ind vdi Barnsens artz. Succus Acatie Cerusa Opium

Er det saa ath der gaar huit fra Barnit / da skal mand giffue Barnit otte parten aff it quintin Galla Mus cata / och huit Røgelse tredie parten aff ith quintin/ met Osen aff Queer. Galla Muscata Thus album Succus Cidoni

Tag Saffren/oc tre gange saa megit Myrrhe/støt disse oc blend dem tilsammen met rød Vin/gør plaster her aff oc leg det paa Barnsens bug. Crocus Myrrha

Tag Bygmel oc blende det met Osen aff Veybrede och met lidet Edicke / gør plaaster her aff och leg det paa Barnsens bug.

Siud Roſen vdi Vand oc bad barnid der vdi.

Sløck ith ſtycke gloendis Staal vdi ſød Melck/ gør ſaa en grød aff ſamme Melck met Huedemel/ giff barnid her aff at æde.

Saccharum Roſarum
Syrupus roſarum

Tag gammilt Roſen Zucker/ oc Mynte ſmaa ſtøt til puluer ith halfft quintin/ blend diſſe met Roſen Sirup/ oc ſmør her aff i Barnſens mund.

Ebur
Vitellum oui
Nux myriſtica

Tag tho potter ſød Melck ſløck gloendis Staael der vdi/ lad det ſaa vdi it halfft lod brent Philſben / eller Elephante ben/ giff barnid her at dricke.

Tag en Egge blomme oc en halff Muſkate ſmaa ſkaaren/ bag her aff en kage paa en hed Tegelſten / ſiud ſaa ſamme kage vdi tho potter Melck huor vdi gloendis Staael ſlut er/ giff Barnid her aff at dricke.

Merck oc/ at mand ſkal icke forſnart ſtille ſaadanne bugløb oc flydelſe/ vden ſaa vore at det varede forlenge / oc barnid der aff bliffue ſaare ſiugt.

Det xxii. Capittel.

Om Børn kunde icke haffue deris mag oc gaa til Stols.

Naar ſom vnge och diendis Børn kunde icke gaa til ſtols oc haffue deris mag /da ſkal Moderen/ eller Ammen/ bruge de ting ſom løſen gøre/ om ſaa er at hun oc er forſtiffuit i Liffuit oc kand icke gaa til ſtols.

Lagedom.

Mel

Mand ſkal ſiude Honnig ind til det bliffuer hart/och gøre ſaa der aff tappe/huer ſaa lang ſom en halff finger oc ſaa tycke ſom en pen / de ſkulle vodgøris vdi Olie / och ſtingis bag ind vdi barnſens artz.

Tag

Tag Roden aff Bede / och gør tappe aff den / saa store oc lange som offuen fore sagt er / vod giør den vdi olie oc sting dem bag ind. Radix Bete

Saadanne Tappe maa oc vel gøris aff blaa Lilie Rødder / oc saa brugis som sagt er. Ireos

Giff Barnid Honnig / lidt mere end som en Ert kand vere stort til / gnid saa Barnsens bug met Bomuld som er vodgiort vdi Lissebons Olie. Mel / Oleum oliuarum

Vod giør Bomuld eller oc anden ren Uld vdi Øxe eller kogalle / oc leg den paa barnsens Naffle. Fel tauri

Er Barnid offuer tolff vger gammilt / da maa man giffue det vden all fare tre Muselorte vel sønder gnedne vdi sød Melck.

Tag Bladene aff Rosen oc leg dem vdi en liden firekante Linpose / siud den saa vdi det vand som Smederne sløcke deris Tenger vdi / met lidt Edicke / naar hun saaden er / kryst saa Vandet aff hannem / och leg den saa varm paa Barnsens Mauffe. Rosa

Tag Smør oc leg det vdi en Valnøddeskal oc bint den paa Barnsens naffle / oc smør och Barnsens bug vel met Smør / saa faar det løsen.

Tag Katost / oc bladene aff den Katost Altea kallet Fenum grecum / oc Hørfrø / aff huert en haandfuld / Altee rod fire lod / thi Figen / siud disse vel vdi vand / stød dem siden saa ath det vorder som en grød / tag her til fire lod smør / oc Hønse Ister fire lod / Saffran tredie delen aff ith quintin / her aff gør ith Plaster / och smør her aff paa en klud saa tyckt som en Pen kand vere / oc leg det saa paa Barnsens bug luncket / lad det saa der paa ligge dag och nat / Och om saa er ath Barnid faar icke her aff løsen da brug dette efterscreffne. Malua / Altea / Fenum greci / Se. Lini / Caria

Tag Aloe ith quintin / Nyse vrt / huid och Sort / aff huer fierde parten aff ith Quintin / stød disse til Aloe / Helleborus

puluer /

puluer/ rør dette puluer vdi tre skeder fulde aff Øyegalde vdgøre. her vdi Vld oc leg den paa Barnsens nafſle ſaa bred ſom en hand.

Det xxiii Capittel

Om Bagtarmen vdgaar

STundem vdgaar oc Bagtarmen paa vnge och ſpade Børn/ ſtundem der aff/ at de ere haarde vdi liffuit/ ath de ſaa arbeyde och kryſte/ och nøde dem til ſtolegangen och de ſkulle ſaaledis hielpis.

Lagedom.

Malua
Oleum Violarum

Siud Kalteoſt vdi vand oc bade Barnet der vdi och indſet Tarmen/ vdgør ſaa en linklud vdi Fiole Olie/ oc leg den offuer ſteden. Det er oc ſaare gaat at mand binder offte varme linklude bag paa Barnſens Artz.

Folia Rosa
Glandule
Accatia
Galla

Bad Barnid vdi vand huor vdi/ tørre Roſen blad/ Agerne/ Slaan/ Gallas ſaadne ere.

Det xxiiii, Capittel.

Om Barnid haffuer løſt til at gøre ſit mag och kand dog icke.

DEt ſker och ſtundem ath Børnene faa den ſiugdom ſom kaldis paa latine Tenaſmon oc er den/ naar ſom Barnid haffuer løſt til at gøre ſit mag/ kryſter ſaare met ſtort arbeyde/ kand dog inted eller føye gøre/ och denne breck kommer almindelig gerne aff kyld/ oc de ſkulle ſaaledis hielpis.

Lagedom.

Semē. Nasturtii
[illegible]

Tag Karſefrø/ oc Spiſekommen legemegit aff huert ſtød diſſe til puluer/ oc blend det ſaa met gammelt Smør/ giff Barnid her aff met kalt vand at dricke.

Leg

Leg Terpentin paa Gløer och lad Røgen gaa vn- Terebinthina
den op paa barnid.

Leg Grekes Beg paa gløer och lad Røgen gaa vn- Colophonia
den op.

Det xxv. Capittel.
Faar Spolorm.

DEr vore stundem Orme bag i artzen paa vnge oc spæde Børn / saa store som madke eller oc smære / stundem vore de induortis i Liffuit / oc de skulle saaledis hielpis.

Lagedom.

Ere Ormene bag vdi Artzen / Da gør tappe aff Bomuld / vodgiør dem vdi Olie aff Malurt / eller Olie aff Rude / eller vdi Olie aff Persicke kierner giort / eller i Olie aff de beske Mandele / oc sting dem bag ind.

Spisekommen smaat stødt oc blendet met Oxe gal- Cuminum
le / oc Plaster der aff giort / oc paa Barnsens Naffle lagt Fel bouis
døder Ormene.

Giff Barnid Lissebons Olie at dricke / da dø Or- Oleum oliuar
mene alle som ere i Barnsens liff.

Tag Malurte Deff / Coloquintida smaa støt til pul- Succus Absy
uer blend disse met Oxe galle oc met lidt Rumel / och gør Colocynthida
saa plaster her aff / leg det varmt paa Barnsens naffle.

Siud Malurt oc Gallas vdi vand / och bad Bar- Absynthum
nid her vdi / oc lad det sidde her vdi offuer nafflen. Galla

Tag aff de Bønner Lupini kallede / Lauerber / och Lupini
Gallas / stød disse til puluer / oc blende dem met Oxe gal- Bacce laure
le oc gør plaster her aff / brug det som offuen fore sagt er. Galla

Giff Barnit sex Mandele at æde. Amigdale

J Apotecken findis en fruct Sebesten kallet / siud Sebesten
end vdi melck / oc giff Barnit aff den at dricke.

Giff

Giff Barnid tre dage om Morgenen fastendis en god dꝛick varm Melck at dꝛicke / oc giff det paa den fierde dag ith halfft quintin Oꝛme frø / oc lad det saa faste der paa vdi tre timer.

Aff disse tegen kand mand foꝛfare om Barnit haffuer Oꝛme vdi dem.

Naar de soffue dragis deris Bug tilsammen / och naar de opuogne / da kløer Næseboꝛerne paa dem / de haffue oc om dagen stoꝛ tøꝛst / och deris Tunge er tørrere om dagen / end om natten / der gaar oc stundem Oꝛme aff dem / aff denne bꝛeck dø mange Bøꝛn.

Det xxvi Capittel.

Om Bøꝛn vdslas eller voꝛder hudisløs.

AT Bøꝛns hud voꝛder saar / paa Benene eller bag vid Artzen / det kommer aff pissens skarphed / oc skulle de saaledis hielpis.

Lægedom.

Ireos — Gøꝛ blaa Lilie Rod til puluer / oc strø det der som det hude løst er.

Oleum Rosarum / Thus album / Camphora — Tag Rosen olie thu lod / huit Røgelse ith quintin / smelt disse tilsammen / lad der oc vdi Campher saa megit som otte Bygkoꝛn kunde op veye / och gøꝛ saa her aff en smøꝛelse / oc smøꝛ den hudeløse sted her met.

Vngentum album / Vngentum rubeū / Vngentum cerusſe — Den smøꝛelse / vngentum album / delsligeste oc den smøꝛelse / vngentum Rubium / eller och den smøꝛelse som giøꝛis aff Blihuit / ere oc saare gode til denne bꝛeck.

Naar som mand Barnid badit haffuer skal mand den steed som huden aff er tøꝛrit / oc skaffuelse aff linklude der paa lagde.

Det xxvii. Capittel.

Naar Bøꝛn faar vdslet eller bliffuer skabbit.

Bøzn faa almindelig vdslet eller bliffue skabbede naar som de affuennis fra patten oc icke op fødis met Barne mad / men mand giffuer dem Fisk / Kød / Vin / Øl eller andet saadant vskickelige.

Naar som Bøzn ere saa vdslagne / da skal det icke inddriffuis igen / Men mand skal saadan vren vedske met stoz flittighed vddriffue / och dem offte bade vdi varmt vand / oc dem siden vel varme holle / de skulle icke badis vdi Bastue eller i Bager Oen / thi suedebad er dem skadeligt.

Lagedom.

Saadanne Bøzn skal mand giffue at dricke / Vand huoz vdi Figen saadne ere / och Figen at æde. Carica

Mand maa oc giffue dem Fenickel vand / Malurte vand / eller oc vand brent aff den stoze Bern vrt. Aqua fenicu Absynthii Licoree

Naar som skabben er vel vdslagen / da skal Barnid huer anden dag badis vdi varmt vand huoz vdi kat ost saaden et / Siden skal Barnid smøzis met Fiole Olie / eller met Fløt aff sød Melck. Malua Oleum vi

Men om der voxer rødde vnder skabben / da skal den icke op krystes / Men mand skal tage Diaquilon simplex oc gøze der plaster aff oc legge det paa den skabbede sted / denne smøzelse bløder oc lager. Diaquilon

Det xxviii. Capittel.

Om Bøzn bliffue mauffre.

Bliffuer noget vngt och spæt Barn mauffuer / saa at det siunis icke paa det / vden hud oc been.

Lagedom.

Mand

Caput et pedes
Arietis

Mand skal siude Hoffuedit oc benene aff en Væder vdi Vand ind til Kødet faller fra Benene / oc vdi samme vand skal Barnid offte badis / oc effter ath det badit haffuer skal det vel tørris / Oc siden skal det smøris met denne smørelse saaledis tilgiort.

Butirum
Olium violarum
Oleum Rosarum
Axungia portina

Tag wsaltet smør / Fiole Olie / eller Rosen olie / aff huert try lod / Suine Ister halff andet lod / Vox ith halfft lod / smelt disse tilsammen och giør her aff en smørelse / oc brug den som sagt er.

Cera
Axungia porcina
Butirum

Tag Vox / Suine Ister / Faaretelle / wsaltet eller aff klarit Smør / smelt disse tilsammen / oc st det saa igennem en Klud / her met smør Barnit.

Det xxix. Capittel

Om Børns Lemmer visne och Lamme vorde.

Order nogit Barns Lemmer lamme oc nedhenge saa / ath det haffuer icke mact til at røre dem / eller om det kand icke gaa vdi den tid som det skulle met rette lare at gaa. Om saadant Barn end diendis er / da skal Moderen eller Ammen bruge den Lægedom som vermer oc tørrer / Och den Mad som letteligen fortæris och tørris. Och mand skal bade Barnid fastendis vdi vand / huor i Cammille blomster saadne ere / och mand skal gøre en smørelse aff hvide Liliers Olie / och Olie aff Bebergel / met lidet Vox / her met skal mand smøre barnsens Rygbeen langs ned ath.

Camomilla
Oleum Lilii
Oleū de Castores

Ere alle Barnsens Lemmer lamme / da brug denne smørelse. Tag Vox thu lod / den Gummi Euforbium smaa støt til Puluer ith quintin / Lissebons Olie saa meget som mand her til behøffuer / gør saa plaster her aff oc

Euforbium
... oleuarum

leg det

leg det langs ned paa Barnsens Ryg.

Tag Liffebons Olie thu lod/Euforbium ith quintin/Vop ith halffe lod/ smelt disse tilsammen paa en sacter ild/smør her aff paa ith stycke Semist Leder/ leg det langs ath rygbenid. Oleum Liliorum Euphorbium

Vorder nogit barns Lemmer lamme effter at det haffuer hafft den Kaaldesyge vdi nogen stund/och det saare aff tagit er/ och er bleffuit maffuitt/ da skal mand siude Katost/oc Fioler vdi vand/ oc her vdi skal mand Barnit bade/mand skal oc gøre en Smørelse aff Fiole Olie och Vop/her met skal mand smøre barnsens Rygben/oc Hoffuit panden der som hun tilsammen kommer. Malua Viola Oleum Violarum Cera

Det xxx. Capittel.

Om Børns Lemmer røste/ skelffue eller beffre.

Naar som børns Lemmer røste/skelffue/ eller beffre/ da vorde de gerne lamme/eller de faa oc den Fallendesot/oc de skulle saaledis hielpis.

Lagedom.

Tag Rosen olie/och de Balsem Olie/ som oc kaldis Spica Olie/ blend oc varm disse tilsamme/her met smør barnsens Rygbeen/och de Lemmer som skelffue oc røste. Oleum Rosar Oleum de spic

Eller tag Lauerolie oc handle der met som sagt er. Oleum Laur

Det xxxi Capittel.

Faar Krampe eller Verck.

Vnge oc spæde Børn faa oc stundem Krampe eller Verck/oc saadant vederfaris aldermest fede Børn naar de først faa Tender.

Lægedom.

Oleum Lilij

Barnid skal smøris met Lilie Olie.

Om krampen tager Barnid haardelig / ath det vdrecker sine lemmer fra sig / da skal mand bade Barnid vdi vand huor vdi den vit Kongeliuff saaden er.

Tapsus Barbatus

Oleum violarum
Oleum de Amigdalis dulcibus

Tag Fiole Olie / och Olie aff de søde Mandele / blend disse tilsammen oc smør Barnid her met.

Oleum Oliuarum
Oleum violarum

Haffuer Barnid stor hede / da smør det met Lissebons Olie / eller met Fiole Olie vdi huilcken lit Vox er smeltet Mand skal oc smøre Barnsens hoffuit vel met Fiole olie.

Det xxxii. Capittel.

Faar Børn ont vdi Bugen.

Oleum Oliuarum

Faar Børn ont vdi sin Bug / oc det grader saare / da smelt Lissebons Olie oc Vox tilsammen vaadgør saa Bomuld først vdi varmt vand / oc siden vdi Olien / oc leg paa Barnsens Bug.

Det xxxiii. Capittel.

Om Børn ere hoffne.

...ulus

Er nogit barns Legomme hoffuit / eller och nogen besynderlig lem / oc om det icke hede haffuer / da tag den første grøe som paa Hyld først om aarit vdsprungit er / desligiste oc saa det som aff den vit Sommerhyld kaldit / vdsprungit er / oc siud disse vdi Vin / oc vind Barnid her vdi.

...rrha
...e Epaticum

Om nogit barns bug vore hoffuit / och Barnit stor Hoffuitverck haffde da tag Myrrhe / Aloepaticum / oc Saffran / blend disse tilsammen met Osen aff Bønner / oc leg det paa Baarnsens hoffuit.

Om

Det xxxiiii Capittel.
Om Nafflen hoffnis.

DEt hender sig offte ath vnge och spade børns Naffle hoffnis/ och ferdelis naar som hand er aff skaaren/ oc dem skal mand saaledis hielpe.

Lægedom.

Tag Oleum Sisaminum Terpentin/ oc Spica nardus/ siud disse tilsammen/ vaadgør her i Bom uld/ leg den paa Nafflen en fingers tyck. Oleum Sisaminum Terebinthina Spica nardus

Er barnsens Naffle der aff hoffuen ath det haffuer gradt megit/ aff Hoste/ Fald/ eller aff slau/ tag rene linklude brent dem lige som mand brender linklude til ith Fyrtøg/ tag saa der til de Sønner Lupini kallede oc stød dem til puluer/ blendt disse saa til sammen met rød Vin/ smør her aff paa Hampe blaar/ oc leg det paa Barnsens naffle. Lupini

Det xxxv. Capittel.
Faar den kaaldesiuge.

NAar som vnge och spede Børn faa den kaalde siuge/ da skal Moderen eller Ammen icke bruge/ Kød/ Fisk/ Eg/ Vin/ och andre ting som hedme/ Men de ting som vedskafftige ere oc Køle/ Hun skal dricke Byguand/ hun skal oc Aarelade sig/ och anden dagen der effter skal hun tage til sig ith quintin god Theragelse/ oc faste der paa vdi sex timer. Theriaca

Tag Osen aff Malurt/ aff Vegbrede/ aff Katost/ aff Huss løg/ rør Bygmel her vdi/ oc gør plaster her aff/ oc leg det paa Barnsens bryst. Succus absynt Plantaginis Malua Semper viue

Tag Rosen Olie/ Fiole olie/ oc Populeons/ rør disse tilsammen/ smør Barnsens pande/ tindinger/ arm hullerne Oleum Rosa Oleum viol Oleum popu

och hendernis Ledemod / och fødderne vnder Anckelen her met oc denne smørelse skal vere kold naar hun brugis.

Rosa Tag tørre Rosen oc stød dem til puluer / oc Byg-mel / blend disse met Rosen vand / gør plaster her aff / oc leg det paa Barnsens bryst.

Lactuca Portulaca Plantaginis Mand skal siude de vrter som ere aff kold nature / lige som disse ere / Lectyge / Portulake / Veybreder / vdi vand / oc der vdi skal Barnid badis.

Det xxxvi. Capittel.

Faar Sten.

Mange Unge oc Spæde børn haffue Sten / eller kunde icke vel lade deris vand / der kand mand forfare aff disse Tegen. Barnid pisser offte met stor pine oc lidt til lige / haffuer oc stor pine hoss den lønlige Lem / de haffue och stedsse haanden paa den / kløer faare / oc om det er ith drenge barn / da staar hans lønlige Lem stedsse / oc de skulle saaledis hielpis.

Lægedom.

Altea Se. Leni Parietarea Barnid skal badis vdi vand / huor vdi den Katost Altea / Hørfrø oc S. Peders vrt saadne ere Siden skal mā giffue Barnid nogen Lægedom som letteligt gør at pisse / oc naar som mand vil nedlegge Barnid til søffns / Da skal den lønlige Lem och der omkring vel smøris met lisse

Oleum oliuarum bons Olie / mand skal oc giffue det Melck at dricke som blandet er met Vand / brendt aff Slaabers vrt.

Sanguis hirci Scorpionis Oleum Lilii Tag Bucke blod och brende Scorpioner støtte til puluer / blend disse met Olie aff de huide Lillier / gør plaster her aff / oc leg det offuen for den lønlige Lem.

Det

Det xxxvii. Capittel.

Faar den Gulesot.

BOrn faa oc saa stundem den Gulesot/ aff Moderens eller aff Ammens groffue och tycke Melck/aff huilcken Leffuerens och Gallens vey forstoppes.

Lagedom.

Moderen eller Ammen skal lade sla Leffuer aaren paa haanden eller paa armen / och hun skal gøre hendis Melck god met de ting som Melcken god gøre/om huilcken føre sagt er. Mand skal och bade Barnid vdi vand huor vdi Hordbere vrt met rod oc alt saaden er / Och om morgenen effter ath det haffuer badet skal mand giffue det ith quintin eller ith halfft Triasandali/ vel sønder gnedet vdi Sirup Tistler / och lad det faste det paa vdi tho timer Moderen eller Ammen skal icke ade/Fisck / Ost / eller det som baget er/Barnid skal icke heller beris vd i lucten.

Herba fraga

Triasandali

Det xxxviii. Capittel.

Om Børn kunde icke lade deris Vand.

OM nogit vngt eller spat Barn faar Sten eller for sand skyld / kand icke lade sit Vand / Da skal mand tage en haand fuld aff Agerne / och siude dem vdi halff anden potte ferst vand ind til tredie delen er indsaaden/ saa skal det sies igennem en Linklud oc naar som det er bleffuit kalt/da skal mand giffue Barnid her aff ath dricke saa megit som det selffue dricke vil.

Giff Barnid lidet Kreuittis øyen støtte til puluer met sød Melck ath dricke.

Prentet i Københaffn M. D Lvii.

